

EGYETEMI HALLGATÓK
ZSEB-NAPTÁRA

187³/₄ ÉVRE.

SZERKESZTI
K Á N B É L A.

ELSŐ ÉVI FOLYAM.

ei utolsó

BUDAPEST.
LAMPÉL RÓBERT.

1873.

21328

NAGYSÁGOS
Dr. KAUTZ GYULA,

E. I. RECTOR,

EGYETEMI TANÁR ÉS ORSZÁGOS KÉPVISELŐ ÚRNAK

✦ kitűnő tisztelete jeléül

A SZERZŐ.

A m. k. tud. egyetem történetének vázlata.

A m. k. tudomány-egyetemet eredetileg Pázmány Péter bibornok primás 1635. május 12. két, u. m. hittani és bölcsészeti karral, Nagyszombatban alapította, és a Jézus társaság vezetésére bízta. Alapítvány levelét II. Ferdinand ugyanazon év október 18. megerősítette és a nagyszombati főiskolát más egyetemek szokásos jogai és szabadalmaival felruházta. Az ünnepélyes megnyitás november 13. történt.

1667-ben a hittani és bölcsészeti karhoz a jogtudományi járult; a három karból állott egyetemet Mária Terezia oltalma és igazgatása alá vette, kir. kegyúri jogánál fogva a földvári apátság jószágaival megadományozta, a fennállott karokhoz az orvosit csatolta, és egyetemünknek új tanterv szerinti átalakítását 1769. deczember 14. elrendelte.

Az új intézkedések az 1770-ki. tanév kezdetén léptek életbe, a midőn az orvosi kar is megkezdette tanításait. A Jézus társaság 1773. történt feloszlata után, Maria Terézia 1774. augusztus 19. kelt elhatározásával azon rend nagyszombati társodájának minden ingatlan és ingó javait egyetemünknek adományozta és az adománylevelet törvényes alakban 1775. február 13. kiadatta. 1777. márczius 6. az egyetemnek át-

tételét Budára elrendelvén, azon évi augusztus 24. az előadások Nagyszombatban végleg befejeztettek és Budán novemberben megkezdettek.

Az 1784. tanév után az egyetem Pestre költözött és tanítását e városban azon évi novemberben, hittani kara azonban csak 1786. kezdette. 1790 a hittani leczkék megszűntek és egyetemünk csak három karból állott. A pesti központi papnövelde 1804. Ferencz király által ismét föl lett élesztve.

Az országos választmány munkálata alapján készült 1806-ki tanulmányi rendszer a bekövetkezett tanévben életbe lépett, és lényegében a legujabb időig a tantervezet alapjául szolgált, míg az 1848. 19. t. c. a tanszabadság elvét kimondván, a részletes intézkedések a tanszabadság rendszerének alkalmazására nézve, utóbb közrebocsátott szabályrendeletek által történtek.

A tanulmányi és fegyelmi rend sarkalatosb pontjai.

1. §.

Az egyetemi szakfelolvasások hallgatói vagy beiktatottak (rendesek), vagy be nem iktatottak (rendkívüliek.)

2. §.

A tanulóknak az akadémiai polgárok közé való felvétele a beiktatás által történik. Ezt az igazgató (rector) nevében azon szak tanártestületének dékánja teljesíti, melybe a tanuló belépni kíván.

3. §.

Csak a beiktatott tanulók bocsáttathatnak szigorlatokra, vagy oly álladalmi vizsgálatokra, melyek valamely szaktudományt feltételeznek.

4. §.

Bármely tanuló ugyanazon időben csak egy tanszaknál, különböző időben pedig különféle tanszakoknál lehet beiktatva. Szabadságában áll azonban azon tanszaktól, melynél beiktattatott, különböző, bármely más tanszakban is hallgatni leckéket.

5. §

Valamely tanszakba történt beiktatás érvényes marad mindaddig, míg a tanuló:

- a) az egyetemet el nem hagyja, vagy
- b) ugyanazon egyetem más tanszakába át nem lép,
- c) vagy tanulmányait a tanszakban egy félévnél hosszabb ideig félbe nem szakasztja.

6. §

Minden a beiktatásra kötelezett tanuló a végből az iskolai félév kezdete előtt 3 nap vagy az első 14 nap alatt személyesen köteles magát az illető tanszak dékánjánál bejelenteni, s egyetemi képessége bizonyítványait, és tökéletesen sajátkezüleg írt és aláírt származási levelét két példányban benyújtani.

7. §

Kik tanulmányaikat akademiákon végzik, csak kivételesen bocsáttathatnak az egyetemen tudori szigorlatokra, ha bebizonyíthatják, hogy a jogtudományokat az egyetemenél a dékán vezérlete alatt még négy félévig alaposan tanulták; a kik azonban a jogakademiákon tanulmányaikat kitűnő sikerrel végezték, és az egyetemenél egy évet jeles alkalmazkodással töltöttek, az ötödik év elengedéseért a tanártestülethez folyamodhatnak, mely a fölött saját hatáskörében határoz.

8. §

Már beiktatott tanulóknak, kik tanulmányaikat ugyanazon tanszakban folytatják, ha

félévnél hosszabban tartott félbeszakasztás nem történt, a következő félévben nem szükséges az új beiktatás, hanem csak új beírás az előadásokra.

9. §.

Az előadások az iskolai félévek szerint rendeztetnek úgy, hogy minden félévvel az előadások egy egészen új cyclusa kezdődik. Nagyobb terjedelmű tudományoknál, melyek egy több féléven át tartó tanfolyam alatt adathatnak elő, arra kell ügyelni, hogy minden félévben az egész tárgynak egy fő szakasza bevégeztessék.

Az előadásokba való beiratás minden félévre nézve külön történik.

Az egyes előadásokrai beiratásnak alapját a beiktatott hallgatók számára a jelentőkönyv képezi.

A jelentőkönyvet a származási oklevél számára mintával együtt, a tanuló egy bizonyos összeg lefizetése mellett, mely a nyomtatási és könyvkötői költségek fedezésére van szánva, s ennél fogva az akadémiai tanács által meghatározandó, az egyetemi pedellusnál vagy illető tanzsági szolgánál veszi át.

A jelentőkönyv és származási oklevélért 12 kr. o. é. fizetendő.

10. §.

A tanulónak a jelentőkönyvet jól meg kell őriznie.

Az, az egész időn át, mely alatt egyetemi tanulmányát folytatja, s ennél fogva egy egyetemből a másikba átlépés alkalmával is, az elő-

adások bejelentésére. a szorgalmas látogatás s a tanpénzek befizetésének igazolására. s annak idején a kiszolgáltató egyetemi bizonyítvány alapjául is szolgál.

11. §.

Mielőtt a tanuló az egyes előadásokrai beiratás végett, melyeket bármely tanszakban hallgatni akar, a számvevőhivatalnál (quaestornál) magát jelentené, teljes egyformasággal az előadásokat, a származási levél 2. szakaszában úgy mint a jelentő-könyvben is (index lectio-num), a tárgy, a tanár neve és a hetenkinti óraszám kijelelésével együtt ép úgy, mint a tansorozatban kijelelve van, sajátkezűleg beírja.

12. §.

A quaestor megvizsgálja, vajjon a származási levél kellően ki van-e töltve, s vajjon az előadások felemlítése ezen a jelentőkönyvével összeüt-e. Igenlés esetében az egyes előadások bejelentését a jelentőkönyvben aláírásával erősíti, a származási levelet magánál tartja s a tanulót figyelmezteti, hogy minden tanárnál. ki-nek előadásaira jelentkezik, magát bemutassa. A tanpénz alóli felmentésre igényt támasztó rendes hallgató beiktatásánál a quaesturai hivatal a kari dékán abbéli bizonyítványa alapján, hogy tanuló a felmentésért a karhoz rendes időben folyamodott, külön elismervényt szolgáltat ki, s az illetőt oda utasítja, hogy magát a tanárok névlajstromába jegyezze be.

13. §.

A tanárok e bemutatást a jelentőkönyv 4. rovatában aláírásukkal erősítik, a tanulót utasítják, hogy vezeté- és keresztnévét és szülőhelyét egy fenlevő lajstromba beírja, s ha a tanuló a hallgatóteremben magának határozott helyet kíván kijeleltetni, a jelentőkönyv 5. rovatát kitöltik. Csak e személyes jelentéssel a tanárnál tekinthető a beiratás valamely előadásra kellően bevégezettnek. Azon szabály alól, hogy a tanulók a beiktatás és beiratás végett személyesen kötelesek magukat jelenteni, semmi ürügy alatt kivétel meg nem engedhető. A leckepezés fizetése alóli felmentésre igényt támasztó rendes hallgatókat a tanárok csak előjegyzésbe veszik. Ezeknél a jelentőkönyv 4-ik rovatában a bemutatást akkor fogják a tanárok aláírásukkal erősíteni, midőn az ily hallgatók vagy a leckepezésnek valóban történt befizetését, vagy pedig az ez alóli felmentést igazolandják.

14. §.

Tévedések s utólagos felszólalások kikérülése végett a tanárok köteleztetnek, a beiratási határidő letelése előtt egy nappal, és utána két nappal a náluk beirt tanulók neveit a végett az előadásnál felolvasni, hogy a netán becsúszott tévedések esetén, a tanulóknak alkalom nyujtassék, még kellő időben magukat beiratni.

15. §.

Ha a tanuló lakását változtatja, az újonnan választott lakást

három nap alatt a quaestornál bejeleníteni köteles.

16. §.

A beiktatás és beiratás rendes határideje minden iskolai félév törvényes kezdete előtt három nappal kezdődik, és 14 nappal utána végződik. E határidő elteltével a quaestor csak a tanári testület vagy az akadémiai tanács különös jóváhagyásának előmutatása mellett fogadhatja el a bejelentést.

17. §.

Csak igen fontos okoknál fogva eszközölhető a legközelebbi nyolc nap alatt a tanári testületnél az utólagos felvétel, melynek megtagadtatása esetén, az akadémiai tanácshoz a felebbvitel nyitva marad. Későbbi felvételi folyamodványok a tanári testület által az akadémiai tanácsnak felterjesztendők, mely csak akkor, ha a folyamodó mellett a legvilágosb méltánylati tekintetek szólnak, különösen ha hibáján kívüli elkésésének okait kétségtelen módon kimutatja, s az előadások még nem haladtak oly messzire, hogy kellő sikerrel utólérhetők nem lennének, adhat a felvételre engedelmet, különben pedig szigorúan ügyel arra, hogy gyakori engedmények által az akadémiai fegyelem meg ne lágyíttassék, s csak a legritkább esetben engedményezhető kivételek szabálylyá ne fajuljanak.

Az akadémiai tanács határozata ellenében nincs felebbvitel.

18. §.

Ki a nélkül, hogy valamely tanszaknál beiktatva volna, mint rendkívüli hallgató egy vagy több előadást hallgatni kíván, azon tanszak tanári testületének dékánjánál magát személyesen jelentenitartozik, melyen előadást akar hallgatni, és származási levelét az előadások bejelentése mellett átnyújtani.

Ez csak úgy irathatik be, ha:

1. legalább 16 éves, és
2. a szellemi miveltség oly fokával bír, mely az előadások látogatását reá nézve kívánatos és hasznosnak tüntetik fel. A rendkívüli hallgatók felvétele iránti kételyek a tanári testület által első és utolsó bíróságkép döntenők el.

19. §.

A rendkívüli hallgatók úgy mint a rendesek a leckepeznt előre fizetni kötelesek.

20. §

A rendkívüli hallgatók ép úgy, mint a beiktatottak, az akadémiai törvények megtartására s az akadémiai hatóságok iránti engedelmességre és tiszteletre kötelesek.

21. §.

A tanulóknak azon követelések csorbitása nélkül, melyek a státus-vizsgálatokra vagy szigorlatokra jelentéseknél tétetnek, szabadságokban áll választani, hogy mely előadásokat s mely tanároktól akarják hallgatni.

A jog- és államtudományok hallgatói, hogy államvizsgálatokra vagy szigorlatokra bo-

csáttassanak, következő tárgyakat kötelesek a kijelölt sorrendben hallgatni : első évben jogtörténetet, római jogot ; második évben : egyházi jogot, bölcsészeti jogot, harmadik évben : büntető jogot, politikai tudományokat : negyedik évben : polgári törvénykezést, a téli szakban kereskedelmi és váltójogot, politikai tudományokat ; a nyári szakban az ausztriai monarchia statistikáját.

Kötelezők még a magyar köz- és magánjog, melyek akármely évben, és az ausztriai magánjog, mely a harmadik vagy negyedik évben hallgathatók.

Különösen ajánltatik az első éveseknek azonfelül a jog-encyclopaedia ; a negyedéveseknek az európai statistika ; ez utóbbiak a politikai-tudományi lecke helyett a téli félévben a közigazgatási vagy pénzügyi törvényismét is hallgathatják, ha a harmadik évben a közgazdasatból már két leckéjük volt.

Azonkívül kötelesek a joghallgatók a bölcsészeti karnál a három első félév alatt, a gyakorlati bölcsészetszétből legalább egy, a magyar történelemből egy, és tanfolyamuk tartama alatt a történelemből még egy leckét hallgatni.

Az említetteken kívül más leckéket is akármely karnál hallgathatnak, melyek a szabályszerű óraszámra betudandók, a beírás azonban oly előadásokra, melyeknek megértésére a szükséges előtanulmányok hiányzanak, meg nem engedendő.

22. §.

A tudori fok elnyerése végetti szigorlatokra valamely ausztró-magyar egyetemen, vagy oly státuszvizsgálatra bocsáttatásra nézve,

mely valami tanszaki tanulmányt feltételez, jövőben valamely egyetemnek bizonyos ideig látogatása kimutatandó és pedig a philosophiai tudori fokra három, az orvosira öt; a jogtanira s a statusvizsgálatokra, melyek a jog- és státustudományok hallgatását feltételezik, általában négy év kivántatik, mire nézve azonban a közlelbi határozmányok az 1850. júl. 29. törvényben foglaltatnak.

Az orvosi tudori fokra nézve követelt öt egyetemi évből legalább négy az orvosi tanszakban, s kettő a gyógygyermek látogatásával töltendő.

Az egyetemi idő egy évét az orvosi és jogtani tudori fokra, vagy a jog- és státustudományi státusvizsgálatra jelölt, kizárólag a philosophiai tanszakon töltheti.

A magyar- és horvátországi jogakademiákon töltött tanéveknek a törvényes négy év-, illetőleg három évbe beszámíttatása iránt, a jogakademiákat átalakító rendeletek magokban foglalják a bővebb határozmányokat.

Az 1848. fennállott két philosophiai tanév a jog- és státustani státusvizsgálatra követelt egyetemi évekre nem számítandó be.

A jog- és államtudományi tanulmányok nyolc félévénél rövidebb idő alatt be nem fejezethetnek, minél fogva azok hallgatói rendes tanfolyamuk egy évét a philosophiai tanszakon többé nem tölthetik.

Az államvizsgálati újabb szabályok az 1855. oct. 2 és 1856. april 16. kelt rendeletekben foglaltatnak; azok szerint a jogtanulók a második év végén vagy a harmadiknak elején vizsgálatot tartoznak tenni a római, egyházi jogból és jogtörténetből; aki azt jó sikerrel le nem tette,

annak a további félévek nem csak be nem számítatnak, hanem a harmadik év tanulmányaiba be sem irathatik. A második vizsgálat a magyar magánjogból, kereskedelmi- és váltójogból, polgári törvénykezésből, büntetőjog- és ausztriai polgári jogból; a harmadik az ausztriai mon. statistikájából és közgazdasátszaból (nemzetgazdaszat- és pénzügytanból) áll: amaz a negyedik év utolsó hat hetében, ez csak a négy év teljes befejezése után tétethetik le. — Az utóbbi két vizsgálatot a tudori szigorlatok teljesen pótolják.

23. §.

Hogy valamely tanulónak egy féléve törvényes egyetemi idejébe betudassék, jövőben rendszeren annyi előadásnak bejelentése és látogatása követeltetik, hogy átalok (a szorosb értelemben tanítók tanóráikat nem számítva) hetenként legalább tíz óra, a jog- és státustudományi tanszak hallgatóinál, amennyiben reájok nézve három év elégséges, hogy az elméleti státusvizsgálatra bocsáttassanak, hetenként legalább tizenöt óra kitöltve legyen.

Kivétel azokra nézve teendő, kik különös szorgalommal szentelik magokat egy tantárgynak, s abban intensivebb tanulmányokat folytatnak.

A jog- és államtudományi szakban, a három évi folyam megszüntével, a félév beszámítására hetenként húsz óra a negyedik és nyolcadik félévben tizenkét óra bejelentése és látogatása szükséges; a még fennmaradó órák pedig más szabadon választható tárgyakkal betöltendők.

A szabályszerű óraszám fölöslegét lehet

ugyan, de csak a legközelebbi megelőző vagy következő első, legfeljebb második félévre pótlásul használni, semmikép pedig távolabbi félévre alkalmazni.

Azon jogtanulók, kik hiányos féléveik pótlására egy vagy két félévig még az egyetemen maradni kötelesek, hetenként legalább tizenkét órát tartoznak hallgatni.

A fennemlitett kivétel nem tanulók, hanem tudományos pályára lépő férfiakra értendő.

24. §.

A magántanulás az eddigi rendeletek értelmében az egyetemen annyiban van megszüntetve, hogy valamely tanulmány a nyilvános előadások hallgatása nélkül sem szigorlat, sem státuszvizsgálatra, mely valamely tanszaki tanulmányt feltételez, nem képesít.

25. §.

A tanulók az általok bejelentett előadások rendes látogatására kötelesek. Ez föltétele a félév beszámításának a törvényes egyetemi vagy tanszaki időbe.

26. §.

Tanlátogatási bizonyítvány végett a tanuló a félév utolsó három hete alatt személyesen az illető tanárnál és a tanártestület dékánjánál magát jelenteni tartozik.

A három heti határidő oly értelemben veendő, hogy az aláírás egyáltalán előbb meg

nem történhetik; rövidebbre azonban azt a körülményeknél fogva, az egyes tanárok, annál inkább a dékán vagy tanártestületek szabhatják.

27. §.

A tanlátogatások megerősítése a jelentőkönyvben vagy jelentőiven az utolsó előtti rovatban történik.

28. §.

A tanlátogatásnak az egyes tanároktól ki nyert erősítése után, a tanuló jelentőkönyvét vagy ívét a dékánnak látta-mozás végett benyújtani köteles. Ha valamely tanuló fegyelmi büntetés alá esett, úgy ez a jelentőkönyvben ez alkalommal, az illető jegyzőkönyvre utalás mellett, megjegyzendő.

29. §.

Ha valamely tanuló a félév bevégeztéig látogatási bizonyítványért nem jelentkezik, úgy tekintendő, mintha a félév folyamában az egyetemet elhagyta volna, s az tanszaki idejébe nem tudathatik be; kivévn, ha utólagos jelentés alkalmával a tanuló elkészését eléggé igazoló okokat mutat fel, s legalább egy tanár, és ez határozott tudomásából erősíti, hogy a kérvényező előadásait szorgalmasan látogatta. Ha nem kellő időben és nem személyesen történt jelentés okáért egy vagy több tanár valamely tanulótól a látogatási bizonyítványt megtagadja; úgy ennek szabadságában áll a tanári testülethez fordulni, melynek

jogában áll, rendkívüli és kimutatott méltányos tekinteteket, különösen ismert szorgalmú tanulóknál, érvényesíteni.

A tanári testület ez iránti határozata ellen nincs felebbvitel.

Ha joghallgatónak hanyagsága miatt valamely leckének látogatása nem bizonyíttatnék, kötelezett tantárgynál vagy nem kötelezettnél is, ha az órák száma annak folytán ki nem telnék, szabályként a félév, sőt a körülményekhez képest az egész év be nem tudathatik; — ugyanaz áll oly hallgatókra nézve is, kik féléven át betegségek vagy egyéb okok miatt tanulmányaikat nem folytathatják.

30. §.

A tanulók gyűlekezetei közhelyen az egyetemi épületen kívül, más mint társas célokra meg nem engedvék; azonban az oktatásra rendelt épület helyiségeiben és nem rendesen megújuló, hanem sajátságos szükség szerint rendezett gyűlésekben bizonyos, őket illető akadémiai ügyeket tárgyalhatnak.

Műkedvelői előadásokban egyetemi tanulók csak a rector engedelméből vehetnek részt.

31. §.

Minden ily gyűléshez a tanácskozási tárgynak feljelentése mellett, az igazgató (rector) helybenhagyása szükséges.

32. §.

Az igazgató (rector), aligazgató (prorector), és minden tanszaki dékánnak joga van a tanulók gyűlésein jelen lenni; ők a tanulókat meginthetik s a gyűlés feloszlását elrendelhetik, mihelyt az akadémiai törvényektől vagy a kitűzött céltól eltér.

33. §.

Csak beiktatott tanulóknak van joguk a tanulók gyűléseiben részt venni; be nem iktatott hallgatók és más egyéneknek, az akadémiai tanítók kivételével, az azokban minden részvét, s ennél fogva a jelenlét is megtiltatik.

A gyűlés kieszközlői e rendszabály megtartásáért felelősek.

34. §.

Tanulói összeköttetések nincsenek megengedve. E rendszabályra nem az akadémiai, hanem a közpolgári hatóságok ügyelnek.

Az egyetemnél létező dal-, önképző- és segélyegyletek felsőbb helyen jóváhagyott alapszabályokkal bírnak, és az egyetemi hatóságok szabályszerű felügyelete alatt állanak.

35. §.

A tanév téli és nyári félévre oszlik. Amaz minden évi octóber 1. kezdődik, s kizárólag a Gergelyféle naptár virágvasárnapja előtti csütörtökig tart.

Emez a húsvéti ünnepek utáni csütörtökön kezdődik, s juliushó végeig tart. A nagy őszi szünet ennél fogva 2 hónapig, a húsvéti szünet 14 napig tart.

A karácsoni szünet december 24-étől újévig, a farsangi, farsang vasárnaptól hamvazó szerdáig tart.

36. §.

A szünnapokra nézve az eddig fennállot szabályok, vagy világos törvényes rendeletek

hijával az egyetem e d d i g i s z o k á s a megtartandó.

Az egyetem nagyságos rectora évenként egy teljes szünnapot adhat. November 29. mint Felséges Mária Terézia, ezen egyetem második alapítójának halálnapján, és június 25. egyetemünk ujjaalakittatásának emlékünnepén isteni tisztelet tartatik, és az előadások mind a négy karban szünetelnek.

37. §.

Ami az egyetemen eddig minden héten a vasárnapon kívül engedett szünnapot illeti, minden egyes tanári testület ügye, meghatározni, vajjon általában tartassék-e, és a hétnek melyik napján egy szünnap.

38. §.

Ha valamely tanuló az egyetemet elhagyja, vagy azért, mert tanulmányait bevégezte, vagy hogy más egyetemet kíván látogatni, köteles egyetemi bizonyítványt kérni.

E végből a dékánnál kell magát jelentenie, s korábbi bizonyítványait s jelentőkönyvét átadni.

Ily egyetemi bizonyítvány (távozási bizonyítvány) nélkül sem más egyetemen vagy jogakademián végkép fölvétetnie, sem a tudori vagy az utolsó státuszvizsgálatra bocsáttatnia nem szabad.

39. §.

A tanuló rendesen az egyetemi irodától semmi kézbesítést nem várhat, hanem az őt illető határozatokat maga vagy helyettese, ki

nyert megbizását igazolni tartozik, az egyetemi irodából elviheti.

Az értesítés, hogy a tanuló az őt illető határozatot az irodában felveheti, a fekete táblán kiragasztvány által történik.

40. §.

Csak különösen sürgős vagy fontos esetekben rendelheti el a dékán vagy igazgató (rector) az egyetemi vagy tanszaki szolga általi kézbesítést.

A tanulók a fekete tábla kiragasztványait tudomásul venni, s mindent, mi az akadémiai hatóságok vagy a quaestura által kiragasztatik, kellőleg közzétételnek s az illetőket kötelezőnek tekinteni kötelesek.

A morál viszonya a vallásokhoz.

Emlékbeszéd.

Dr. Hatala Péter egyet. rektor urtól.

1780 ban, junius 23-én, tehát ezelőtt 96 évvel történt, hogy dicső emlékü királynénk, Mária Terézia, koronáztatásának 40-ik évforduló napján, a magyar királyi tud. egyetemet Budán, a fejedelmi várban országos ünnepélylyel beiktatás s megnyitá. Gr. Pálffy Károly udvari kancellár, mint királyi biztos kihirdette e napon, az egyetemnek ugyanazon évi márczius 25-kén kelt nagy szabadalomlevelét, melyben régi jogai, kiváltságai és alapítványai megerősítettek. alapvagyona szaporított.

Junius 25-ke volt a kiindulási pont egyetlen hazai főiskolánk fejlődési történetében.

Azért szoktuk e napnak emlékét évenként ünnepélyesen megülni.

Azon 93 év óta, hogy a magyar kir. tud. egyetem a királyi palotában országos nagy ünnepélylyel megnyitott: az eszmék országában nagy forradalom, lényeges átalakulás történt; 1780 óta, az emberiség művelődése történelmében egy igen nevezetes szakasz lön feljegyezve.

A gondolat szabadsága, a szónak, az élőnek és az irotnak szabadsága, a tudomány, a lelkiismeret szabadsága, az emberi egyenlőség, testvériség, a politikai szabadság nagy elvei. lőnek, nem legelőször felfedezve, de újból s a legcsattanósabb módon proclamálva és megerősítve.

Emlékezzünk vissza mi pár évvel a budai egyetem ünnepélyes megnyitása után történt, az 1789-ik év vívmányaira.

Ezen vívmányok uraim, a tudomány, a soha nem szünetelő emberi szellem, önismerő és saját látkörét tágító, munkálkodásának eredményei voltak.

A francia népben nagy robajjal törtek maguknak utat ezen eszmék; az átmenet a régi kórállapotból, mely már kiállhatatlan vala, mint heves véralkatu népeknél szokott, rohamos szenvedélylyel történt, mert náluk a nyomás tüzeesebb visszahatást szül.

Midőn az emberiség öntudatra, saját méltóságának öntudatára ébred: ezen ébredés nem általános, legelőször csak a kiválóbb szellemekben nyilatkozik, később, ha már az ugynevezett műveltek tágasb köreiben is érvényesült, — közeledik az idő, melyben a társadalom nagy tömegeit, a kevésbbé művelteket is érinti, s ekkor, épen a nagy tömegek értelmi fejlettségétől s erkölcsi állapotától függ, és az összes külső körülményektől, hogy az öntudatra jutás, a békés, szabályszerű fölébredésnek, vagy pedig a hirtelen felriasztásnak jellegét viselje-e magán. Ez utóbbi történt a francia társadalom nagy tömegében. De nem erről akarok én szólni. nem az erre vonatkozó gondolatok magyarázására indított engem az 1780 ik évnek, mely oly közel áll az

1789-hez, ma ünnepelt emlékezete: hanem magának az emberi szellem felébredésének, az emberiség öntudatra jutásának gondolata az, melyet a most ünnepelt tény emlékezete bennem felkeltett.

A kik a gondolatszabadságnak, a tudomány, a lelkiismeret szabadságának, az emberi egyenlőségnek, testvériségnek, a politikai szabadságnak nagy eszméit felismerték, azok az emberi szellem öntudatra jutását, az emberi méltóság felismerését, az ember autonómiáját, a szent emberiség felségét minden emberben, hirdették a világnak! . . .

Minden emberben egy souverain lényt láttak, melynek, saját értelmi és erkölcsi természeténél fogva, joga van gondolkozni, s ezen gondolkozás alapján meggyőződést szerezni, s meggyőződése szerint cselekedni; de egyuttal kötelessége is, mindezen jogokat embertársaiban is, kivétel nélkül, tiszteletben tartani. Ez a modern alkotmányos szabadság, a modern civilisatio!

Ezen eszmék felujításában áll a XVIII. század érdeme!

Az igazi humanismus volt ez, mely visszaadja az embert önmagának!

De sokan e humanismust gyanus szemekkel tekintették, azon hitben, hogy az embernek teljes autonómiája szükségkép a társadalom végromlását fogja eredményezni.

És magára a XVIII. század végén leviharzott francia forradalomra utaltak! . . .

Csak hogy ezen vulkanikus kitörésnek okai nem azon eszmék valának, hanem a korábbi nyomás utóhatása alatt elkeseredett szenvedély,

s az eltérés az emberiség eszméjének követelményeitől.

Lázás, forrongó állapot, mely saját természeténél fogva sem lehetne állandó.

Azóta az eszmék higgadtabb érvényesülése jelentkezett, s az 1848-ik év sem hasonlítható a francia forradalom vérengzéseéhez. Pedig az 1848-at is az 1789-ki eszmék jellemzik.

A tudománynak feladata az eszméket tisztázni, közvetíteni, s a társadalomban irányukban a fogékonyságot előmozdítani.

Magyar egyetemünk, mely azon eszmék kihirdetésekor született, már természeténél, rendeltetésénél fogva sem lehet közönyös az emberiség szellemi és anyagi életkérdéseit lényegesen befolyásozó eszmék iránt.

Azért én, egyetemünk ujjaalakításának 93-dik emléknapján a morálnak a vallásokhozi viszonyáról fogok szólni.

E viszony lényeges összefüggésben van azon eszmékkel s azokra fényt derít.

Kolb Frigyes „Culturgeschichte d. Menschheit“ című művének legujabb kiadásában * így szól: „Sokszor halljuk ezen intést: „Positiv vallás nélkül a világ meg nem állhat.“ . . . Oly állítás melyet szokásszerűleg hiszünk, a nélkül, hogy felette gondolkoznánk, vagy bizonyítékait követelnők. Az igazság ez: hogy morál — erkölcsiség — nélkül az emberiség nem létezhetik. De a morál független minden positiv, minden ki-

*) Leipzig. 1872. Vorrede XIX. l.

nyilatkoztatott vallástól, sőt erősebb sziklán nyugszik, mint a pozitív vallások bármelyike: t. i. az ember természetének követelményén, nem a szellemi gyengeség érzetén csupán, hanem az embereknek mint társadalmi lényeknek, — kik szellemileg s testileg is egyaránt a kölcsönös támogatást és segílyt nem nélkülözhetik — természetük szerint szükséges a morál. Tehát magában az ember lényegében, az ember természetében gyökeredzik a morál elve ép úgy, mint a társas, a socialis élet iránti ösztön és kényszerűség.“

Igy vélekedik Kolb.

És még korábban, 1828-ban, Guizot, a történelem felett tartott előadásában ekképen szólott hallgatóihoz: A kik önök közül behatóbb philosophiai tanulmányokat tettek, úgy hiszem, mai nap nem szorulnak annak beigazolására, hogy a morál a vallási eszméktől függetlenül megáll, hogy az erkölcsileg jó és rossz közötti megkülönböztetés; a kötelesség a rossz kerülésére, s a jónak cselekvésére oly törvények, melyeket az ember ép úgy, mint a logika törvényeit, saját természetében talál s melyeknek végoka ő benne, alkalmaztatásuk pedig az embernek gyakorlati életében rejlik *).

Humboldt Vilmos pedig: „Ideen zu einem Versuch die Grenzen der Wirksamkeit des Staates zu bestimmen.“ (Breslau 1851. p.69.) című nevezetes művében azt írja: Sem az, mit a morál kötelesség gyanánt parancsol, sem az, a mi törvényeinek szentesítése, a mi az akarat irányában

*) Cours d'histoire moderne. Bruxelles 1846. lec. V. p. 115.

érdeket kölcsönöz nekik, nem függ a vallási eszméktől.”

És Buckle : Anglia művelődése történetének híres írója, azt állítja : Valóban semmi sincs e világon, mi oly kevés változást szenvedett volna, mint az erkölcsi rendszereket alkotó nagy alapelvek. — Hogy másokkal jót tegyünk, saját vágyainkat mások tetszésének feláldozzuk, hogy szeressük felebarátunkat mint önnönmagunkat és bocsássunk meg ellenfeleinknek ; hogy szenvedélyeinket korlátozni, a szülőket tisztelni, a felsőbbségnek hódolni tartozunk, ezek és más hasonló az erkölcsiség alapelvei ; de mindez már évszázadok előtt ismeretes volt és a moralisták és theologok minden szónoklata, szent igéje és bibliamagyarázata, egy porszemmel sem gazdagította azt. Hogy az új szövetség erkölcs-tani rendszere egy elvet sem mutathat fel, mely előbb már fölállítva nem lett volna, s hogy az apostoli írók számos és legszebb helye, a pogány szerzőktől vett idézetek, azt minden tudományos ember jól tudja, mindamellett ez nem szól, mint némelyek vélik, a kereszténység ellen, sőt inkább ennek hathatós ajánlása, mert azon benső viszony mellett bizonyít, mely Krisztus tana s az emberiségnek a legkülönbözőbb időkben tanúsított erkölcsi iránya közt fennáll. De azt állítani, hogy kereszténység előbb ismeretlen erkölcs-tant hirdetett volna, nagy tudatlanságra, vagy pedig szándékos csalásra mutat. . . .” II. k. 11. és 109.

Ez a vallástól független morál.

Egy másik iskola azon meggyőződést táplálja, hogy a morál nem függetleníthető a vallástól, sőt ezzel szükségkép összefoly s azért a természetes erkölcsi törvény is a *lex naturalis*, mint aquinoi Tamás mondá : „*nihil aliud est,*

quam participatio legis aeternae in rationali creatura." Summ. I. II. q. 91. a 2. Az örök törvénynek, tehát az isteninek közlése az értelmes teremtménynyel az emberrel.

És szerintök, — Meyer Tódornak, a tudós jezsuitának szövegét idézem. — a morál, ha a szó legszorosabb értelmében vesszük is azt, t. i. mint összegét az erkölcsi eszméknek, elveszteni egész alapját, teljes jelentőségét, mihelyt azt elvonatkoztatjuk az Istentől, illetőleg a vallástól. (L. Theod. Meyer, S. J. Die Grundsätze d. Sittlichkeit und d. Rechtes. Freiburg im Br. 1868. 64. l.) A spanyol bölcész Balmes következőleg válaszolja e felfogást: „A morálnak, mely szükségképeni és örök: végoka nem a teremtményben van, hanem az Istenben. A közlött, a teremtmény morálja a legfőbb moralban alapul, az Isten szentségében. Ha valaki erkölcsileg igen jó, azt szentnek nevezzük: a legfőbb erkölcsi jó tehát a lényegileg erkölcsös, egyuttal a legfőbb szentség, a lényegileg szent. Az isteni szentség azon szeretet, melylyel Isten önmaga iránt viseltetik, ha ezen szeretet a teremtménynyel közöltetik, akkor a teremtménynek szentségét eszközli, s ezen legfőbb szeretet, a lényegileg szeretet szükségkép a legfőbb szentség, a lényegileg szent. Istennek egyéb atributumai, tulajdonságai, nem vonatkoznak közvetlenül a morálra. . . A teremtmény morálja nem lehet egyéb, mint az isteni morálbani részvét. És ezen részvétnél az első és legfőbb dolog az Isten iránti szeretet. Isten szereti a rendet, melylyel végtelen bölcsesége a teremtmények természetét szabályozta. Ha a teremtmény is szereti e rendet, akkor olyast szeret, mit Isten is szeret, mi Istenben van s így bizonyos értelemben Istent szereti. Ha pedig a teremtmény

megsérti ezen rendet: akkor nem szereti Istent, mert az ellen cselekszik, mit Isten szeret. A teremtmény tehát akkor vesz részt az erkölcsiségben, ha tevékenységét ezen rend szabályozza, s vétkezik, ha ezen rendet megsérti.“ - Hasonlag nyilatkozott már Cicero is.

„Az östörvényt, az erkölcsi törvényt illetőleg — ugymond — a legbölcsebb férfiaknál azon öszhangzó meggyőződést találom, hogy azon törvényt sem az emberek ki nem gondolják, sem valamely néphatározatnak nem eredménye, hanem az örök, valamig arra rendeltetett, hogy a világot kormányozza, parancsoló s tiltó bölcsesség, imperandi prohibendique sapientia. Eszerint mondák ők, ezen első és legfőbb törvény, a mindent észszerűleg parancsoló vagy tiltó Istennek elméje (mens) északarata, s a mélytől helyesen származtatjuk ama törvényt, melyet az istenek az emberiségnek adtak. . . Tehát az igazi s legfőbb törvény, s a parancsolás és eltiltás szabálya, a legfőbb Jupiternek igazságos szabálya, recta ratio . . .“ De leg. II. 4. És másutt: „A törvény nem egyéb. hanem recta et a numine Deorum tracta ratio; a helyes s az istenektől származó észszabály. Philippic 2. n. 12.)

Ellenkezőleg, a görög és római stoikusok a moralt függetlennek tekinték a vallástól. Ők az embert, mint erkölcsi lényt önállósíták, s a tulvilági hatalmakkal viszonyba nem hozták. És helyesen jegyzé meg Pfeleiderer, hogy a Kant-féle Morál az új korban ugyanaz, mi hajdan a stoicismus volt a görög római vallás ellenében: i. elválása a morálnak a vallásos alaptól. (Die Religion, ihr Wesen und ihre Geschichte. Leipzig 1869. I. 118.) Ime két, egymástól lényegesen eltérő nézet! Egyik teljes autonómiát ad a morál-

nak, a másik szerint pedig, a szó legszorosabb értelmében vett morál is t. i. mint az erkölcsi eszméknek összege, elvesztené egész alapját, — teljes jelentőségét mihelyt azt elvonatkoztatjuk Istentől, illetőleg a vallástól . . .

En ugy látom n. t. gyülekezet, hogy azon állítás, miszerint a morál, ha azt a szó legszorosab érteményében vesszük is, t. i. mint összegét az erkölcsi eszméknek, az minden alapját, teljes jelentőségét elvesztené, ha elvonatkoztatjuk az Istentől, illetőleg a vallástól . . . ezen állítás, a morál és a vallás fogalmaival ellenkező.

A vallás ugyanis az embernek a tulvilághoz, az istenhezi viszonyát szabályozza. Ez minden vallásnak definitiója, mert minden vallás a tulvilággal foglalkozik, még pedig a hit alapján, vagyis azon fogalmak szerint, melyeket az egyes vallásrendszerek a tulvilágra nézve megállapítottak. A morál, az lényegesen különbözik a vallástól abban, hogy e földre terjeszkedik csupán s nem a más világra, mely a vallásnak, a hitnek régiója.

A morálnak tárgya az ember, mint értelmi s társadalmi lény, kinek önmaga iránt, saját értelmi természete által szükségkép feltételezett kötelességei vannak: de egyuttal ugyanazon értelmi természettel bíró s vele társadalmilag szükségkép egyesült embertársai iránt is vannak kötelességei, melyek ép ugy az emberi természetben foglalvák, mint a társadalmi együttlét szükségessége, s azért épen oly nélkülözhetlenek a társadalmi együttlétre, az ember létezésére és fejlődésére.

Ha már a vallás a tulvilágon jár, a morál pedig itt e földön; ha az első a legfőbb lényhezi viszonyunkat szabályozza: az uttóbbi pedig

magunkról s velünk azonos értelmi természetű lényekről, t. i. embertársainkról szól: világos, hogy mindkettő, a vallás és morál, saját tárgyában leli végokát, egyik az Istenben, a másik az emberben: egyik az Isten természetéből s az Istennek az emberekhez viszonyából indul ki, s innen származtatja az Isten és ember viszonyát szabályozó kötelmeket: a másik nem ér fel az egekig, hanem az emberi természetből indul ki s az embernek az emberekhez viszonyát szabályozza. S végoka, az utolsó miértje, azon kötelelességeknek, melyek szerint ezen viszonyt szabályozza, csupán csak az ember értelmi természetében rejlik, s nem is lehet egyébűtt, ép úgy, mint a vallásos viszonyt, t. i. az embernek az Istenhez viszonyát szabályozó kötelmek végoka, utolsó miértje, az Istenben lehet csupán.

Nem veszitheti el tehát a morál sem alapját, sem jelentőségét mindaddig, míg alanya, az ember, el nem tűnik a létezők köréből A morál örök és változhatlan, ép úgy mint a logika vagy a chemia törvényei . . . mert az embernek, mint értelmi természetű társadalmi lénynek, létezési és fejlődési föltételei mindig ugyanazok voltak és lesznek is. . . . Az ember értelmi s ennélfogva szükségkép társadalmi lény.

Az igaznak, a jónak, a szépnek. a rendnek eszméi, az ember értelmi természetében jelennek. . . .

Ki tette le azokat az ember értelmi természetébe, s egyáltalán ki végoka az ember ilyen természetének, az egészen más kérdés, melynek jelen tárgyunkra nincs befolyása. E kérdés összeesik egy másik kérdéssel, azzal t. i. ki adott létet a mindenségnek?

Az Isten-e, vagyis oly lény, mely a min-

denségen kívül s annak fölötté áll: vagy pedig a mindenség önmagától, öröktől fogva való?

Én az előbbnit tartom észszerűbbnek, s nem az utóbbit.

De ezen kérdés jelen tárgyunkra nincs befolyással. Akár mi az oka annak, hogy az ember olyan a minő: tény az, hogy értelmi természetű lény s mint ilyennek az igaz, a jó, a szép, a rend törvényei szerint kell természetszerűleg működnie. Az ész, a veleszületett logikának másithatlan törvényei szerint gondolkozik: az értelem az ismeret örök érvényű szabályai szerint szaporítja fogalmait, az akarat elé is, az ész oly szabványokat tart, a melyekhez viszonyulnia kell az akaratnak, az ember értelmi természetének érdekében ép úgy, mint a növénynek, mely szinte természetének megfelelő törvényeknek van alávetve, mint léte és fejlődése nélkülözhetlen örök feltételeinek.

Nekünk elég tudnunk, hogy az ember csak úgy lehet ember, ha az értelmi természetét szabályzó, természetében rejlő, annak megfelelő törvényeknek, mint ember léte nélkülözhetlen feltételeinek, hódol.

Mihelyt azoktól eltér, önmagával és a társadalommal, melyhez természete köti, meg hasonlásba jó s elvesz; mint elvesz a növény, ha a létéhez és fejlődéséhez nélkülözhetlen feltételektől megfosztatik.

A morál föelvei azok, melyek az embernek mint értelmi természetű lénynek, létéhez és fejlődéséhez szükséges feltételek gyanánt azonnal szemébe ötlenek, mihelyt emberi létének öntudatára ébredett.

Azonnal belátja hogy csak is ezek által

vezéreltetve élhet s fejlődhetik értelmi természet s nem máskép.

Ezen nem másképnek, az elkerülhetlenségnek, a nélkülözhetlenségnek eme tudatában és érvényesülésében, rejlik a morál törvényeinek sanctiója és nemezise !

Ha ezen felül a vallás, az ember természetben rejlő örök morál törvényekről azt állítja, hogy azokat Isten tette le oda : hogy azok Isten akarata, hogy a természetes sanctiót és nemezist egy természet feletti, egy tulvilágról származó szentesítés és nemezis is követi, ezzel a természetben rejlő törvényeknek új sanctiót ad ; egy új érvet mellékel a meglevők mellé, hogy az embert eme törvények követésére buzdítsa. . . . E kettőt jól meg kell különböztetnünk, s nem szabad a természetes indokot, a természetfelettinékedveért gyengíteni, azt vitatva, s azt hitetve el az emberekkel : hogy a morál még a szó legszorosabb értelmében is, t. i. mint összege az erkölcsi eszméknek, egész alapját, teljes jelentőségét elveszíti, mihelyt elvonatkoztatjuk az Istentől s illetőleg a vallástól, s hogy, mint Meyer jezsuita folytatólag állítja : vallás nélkül nincs morál. (i. m. 79. l.)

Magára az erkölcsiségre nézve is igen veszedelmes állítás ez ! . . . Mert meggátolja az embert abban, hogy saját méltóságának és saját tehetségeinek teljes becsülésére és méltánylására juthasson, s azokat kellőleg felhasználhassa. . . Ez szellemi aléltságot, gyámoltalan kiskorúságot okoz. Az ember az erkölcs nehéz pályáján haladva, nem önmagából, saját értelmi természetének fenségéből, meríti a buzdítást s lelkesülést azon nemesb értelemben vett aristokratikus önbecsülést, mely folyton óvja, hogy az erkölcs

rosz fejedelmi biborát be ne szennyezze, sőt méltóságát folyton megőrizze: hanem külsőség után jár, minők a jezsuiták által magasztalt, s erkölcs nemesítőnek hirdetett sz. Ignác vize, a Brigitta viz, stb. — vagy a pápa által megszentelt agnus Dei nevű viaszalak, melyet aki magánál hord, sem anyagilag semmi veszély nem éri, sem erkölcsileg a bűnre való kísértés erőt nem vesz rajta; (L. Imádságok és jámbor gyakorlatok. — Bukurest 1872. Paoli Ignác bukuresti püspök helybenhagyásával A püspöki irat azt mondja, hogy e könyvecske, angol, francia, spanyol nyelveken több mint százezer példányban osztott ki a nép között) s hozzászokik a tehetetlenséghez Így egész népek jelleme romlik meg. . . .

Ezen eszméknek részletezése, példákali felderítése, a mily tanulságos egyiránt, ugy jelen percben igen megnyujtáná e rövid pillanatokra szabott beszédnek fonalát.

Az emberiség mivelődésének története, — nem különben a vallások összehasonlító történelme s bölcsellete igazolják állításomat.

Grotius Hugo, igen jól fogta fel az ember értelmi természetének mivoltát, midőn azt állítá, hogy a jó és rossz közötti különbséget az ember még azon esetre is megtenné, ha nem volna Isten, vagy pedig ez az emberrel többé nem törődnék. (Prolegomena §. 11.)

A lelkiismeret, vagyis az észnek azon ítélete, mely concret esetekben megmondja jól cselekedtünk-e, vagy rosszul, s ennek folytán bennünkben öröm vagy fájdalom érzése támad: az ész által felismert morál elveknek gyakorlati alkalmazása, azért a lelkiismeret mondja meg mi jó, mi rossz.

Az ész természetszerűleg vonzódik az igazsághoz, azért a lelkiismeret szava, az észnek gyakorlati ítélete tiltja -- például -- a hazugságot, s aki hazudik, önmagában érez kínos benyomást, önmagában hallja az ész büntető ítéletét, a lelkiismeret szavát: rosszul cselekedtél. . . Mind-ez megtörténik a nélkül, hogy az ész, a lelkiismeret szava reflectálna valamely isteni parancsra, hanem saját természetéből szól. . . . Egy új reflexio kell hozzá, hogy az ember annak öntudatára jöjjön, miszerint eme cselekedettel az Istent is megbántotta. De a lelkiismeret legelső ítélete sohasem theologikus. Maga a keresztény askesis is, hosszas fáradsággal szoktatja az embert arra, hogy az erkölcsi törvény teljesítésében tetteinek indokául mindig az Isten akaratát tekintse. . .

A morál történelme is annak autonómiája mellett bizonyít.

A vallások összehasonlító történelme s bölcsészete szolgáltatja nekünk az érveket.

Mindnyájan elismerjük, hogy a keresztyén morál a legtökéletesebb.

És ugyan mily összefüggésben van ezen dicső keresztyén morál, a keresztyén dogmatikával? . . .

Vajjon a ker. dogmatika adott-e létet a ker. morálnak?

Ez történelmi kérdés. Mit szól erre a történelem, a vallások összehasonlító történelme és az összehasonlító Ethnographia?

Tagadólag válaszol. . . .

A ker. dogmatica megerősíté a morált, de azt nem teremté.

Tekintélyes és igen tulságos irodalommal rendelkezünk e tárgyban. Legujabban Spiess Ödön ily czimű munkája érdemel figyelmet: Logos Spermaticos, Paralellstellen zum Neuen Testament aus den Schriften der alten Griechen. Ein Beitrag zur Christlichen Apologetik und zur vergleichenden Religionforschung. Leipzig 1871. VIII. v. 506. — Spiess az új szövetségi könyveknek fejezet és vers szerint idézett helyei mellé a görög írók azonos jelentőségű szövegét csatolta s nem csupán a moralt, hanem a dogmát s lyurgiát illető tárgyakban is. Az összehasonlító vallástörténelem s bölcsélet nagy horderejét igen jól felfogta Müller Miksa, midőn 1869-ben, Kielben a német nyelvészek és tanférfiak gyűlésén azt kívánta, hogy az összehasonlító vallástörténelem, mint önálló tantárgy adassék elő az egyetemeken. (Köln. Zeitung 1869. okt. 3. sz.)

És teljesen igaza van Kantnak, midőn azt mondja: In der Moralphilosophie sind wir nicht weiter gekommen als die Alten. (Logik. Werke I. 356.) Bukle nyilatkozatát már fentebb idéztem, s egy más jeles angol tudós (Makintosh) szinte ugy találta. Neki is, vizsgálván a régi vallások s a morál történetét, annyira feltűnt az erkölési elvek állandósága, hogy a haladás lehetőségét is tagadta, s mint Bukle megjegyzi, merészen állította, hogy az erkölcsstanban nem lehet újabb felfedezéseket tenni. „Az erkölcsstanban — ugy mond — felfedezés nem lehetséges... Több mint háromezer év folyt le Mózes öt könyvének megírása óta, és még is ki mondhatná azt, hogy eme nagy idő óta, az élet bármely szabálya, lényegesen változott volna.

Kutassuk át e szempontból Menu törvénytörvénvhozását és hasonló eredményre jutunk, nyissuk fel a többi tévhitet könyveit s azt találjuk, hogy azoknak erkölcsrendszere is főbb vonásaiban ugyanaz . . . Az bizonyos, hogy a gyakorlati erkölcs-tanban új felfedezések nem történhetnek . . . Az erkölcsi szabályok alapját képző tények a legeggyűgyűbb barbárra nézve ép oly érthetők és szem-betűnők . . . mint a legfelvilágosodottabb bölcsészeknek . . . A természeti és speculativ tudomá-nyoknak helyzete teljesen ellenkező. Itt a tények nem oly érthetők és nem oly szembeszö-kők. Az itt tárgyalt tények számtalan változatos-ságai miatt lehetetlen a fejlődésnek bármily határt szabni. Máskép áll ez az erkölcsre nézve. Ez még eddig állandó maradt s nézetem szerint örökké is az marad.“ Beismerték ezt a ker. egy-ház legrégibb, írói s szentatyái : „Res ipsa, — ugymond Sz. Agoston — quae nunc religio Chris-tiana nuncupatur, erat apud antiquos, nec defuit ab initio generis humani. quousque Christus ve-niret carnem, unde vera religio quae iam erat, coepit appellari Christiana“ (Retract. I. 13.) Mi-nutius Felix, a régi ugynevezett pogány bölcsék-ről mondja : Ita veteres philosophos cum Chri-stianis consentire ut non dubitet dicere, aut nunc Christianos esse philosophos, aut philosophos iam tunc fuisse Christianos. A régi bölcsék annyira megegyeznek a kereszténységgel, hogy vagy ők voltak keresztények, vagy a keresztények a bölcs-ek . . . (In Octav. p. 21. ed. Ourel Lugd. B. 1652).

És Justin a vértanu : Akik a *λογος*, az ige, az örök moráltörvény szerint élnek, azok kereszt-ények, habár istentagadóknak tartották őket, mint a görögök nál Socratest és Heraklitot. Apol. I. p. 88.

Lactantius: Ha valaki egybe gyűjtené a bölcsészeti rendszerekben elszórt igazságot, e gyűjtemény nem különböznék a kereszténységtől, . . . de vita beata VII. 7. És ismét: Az egész igazság a bölcsészeti iskolákban van szétszórva és az egész igazságnak s az isteni hit minden titkának ismeretére a bölcsészek eljutottak . . . totam veritatem et omne divinae religionis arcanum philosophos attigisse. (Divin. instit. VII. 7.)

Alexandriai Kelement, ki ezen eszmét bővebben kifejtette s beigazolta, nem is idézem szószerint: Lasaulx, „Studien des klassischen Alterthums“ czimű jeles művében (82. l.) így szól: „A görög-római, és zsidó-keresztény vallás közt sokkal mélyebb összefüggés van, mint általán vélik: ugyanazon, s úgy látszik az emberi természetben gyökeredző eszmék, melyek minden vallásnak alapul szolgálnak, mindenütt majd világosabban, majd homályosabban feltűnnek. A kereszténység, mely kezdettől fogva minden népet át akart karolni, habozás nélkül minden valóban emberit, melyet bárhol talált, magával asszimilált.“

A vallások mind, ugyanazon morálra, az ember értelmi természetében gyökeredző erkölcsi törvényre építkeztek, azért volt a különböző vallási formák mellett a morál mindig ugyanaz.

Erre vonatkozik Sz. Pál: Midőn a pogányok, kik nélkülözék a kinyilatkoztatott törvényt, a természettől vezéreltetve, a kinyilatkoztatott törvényszerintieket cselekszik; az ily törvénnyel nem bírók, önmaguknak törvényül szolgálnak. Kik megmutatják, hogy a törvényrendelkezése az ő szívökbé beírva van, bizonyosságot tévén nekik a felől saját lekiismeretük s az egymást vádoló vagy mentő gondolatok. Rom. II. 14

15. V. Ö. — Müller Miksa: Essays. Beiträge zur vergleichenden Religionswissenschaft. Leipzig. 1859 I. és II. kötet s a III-ik kötetet is mely 1872. jelent meg stb. A kereszténység is csak a régi morálra épült, s nem az ő dogmái teremtték a már meglevőt.

De ezen tény is azt bizonyítja, hogy a morálnak nem szükséges létfeltétele a vallással egyesülés, hanem az megáll önmagában, az ember értelmi természetének megdönhetlen alapján.

E tételünk igazolására más érvet is meríthetünk a történelemből, t. i. jelesen az emberiség mivelődése történelméből, és az Ethnographiából:

Waitz: — Antropologie der Naturvölker, és Müller Frigyes: — Allg. Ethnographie, — jellemző adatokkal szolgálnak a nem ker. vallásoknak káros befolyásáról a vad vagy fél vad népek moráljára. De ez nem lep meg senkit. Az indusok, az egyiptomiak, a perzsák, és más régi népeknél is észlelhető a vallásnak káros befolyása a tiszta morálra. L. Twisten Die religiösen, politischen und socialen Ideen der Asiatischen Culturvölker und der Aegypter in ihrer historischen Entwicklung. Berlin 1872.

Kolb, azon állítása, hogy a vallások soha sem teremtték meg a kulturális haladást, illetőleg a kultur állapotot meg nem előzték, hanem többé kevésbé elmaradtak az illető kor kultur-állapotától, sok tekintetben igaz, ha a bölcselmi művelődést tekintjük, tehát a tulajdonképeni haladást. A rómaiak és görögök vallása is ilyen volt, s azért jutott összeütközésbe a bölcseléttel, és több tekintetben károsan hatott a morálra is, melyet a vallás ellenében a bölcsészet védett, s okvetlen el kelle mulnia a ragyogó pompájú cultusnak, mihelyt a bölcsészek annak fő tárgyait, az istene-

ket elűzték az Olympról, s tagadásuk szélesb körökben talált viszhangra.

Miként jött összeütközésbe a régi pogány vallások uralma alatt a felekezeti morál, a vál-lásparancsolta tények, a természetes morállal: annak részletezésével tulterjeszkedném e beszéd szűk határain. Annak részletezését is mellőzöm jelenleg, mikép akadályozták, többé-kevésbé a vallások, illetőleg azoknak hivatalos közegei az értelmi fejlődést. V. ö. Tylor Ede: *Die Anfänge der Cultur. Untersuchung über die Entwicklung der Mythologie, Philosophie, Religion, Kunst und Sitte. Unter Mitwirkung des Verfassers ins deutsche übertragen von J. W. Spengel und Fr. Poske. Leipzig 1873.* És Hartung: *J. H. Die Religion und Mythologie der Griechen. Leipzig 1865 - 1873.*

De a felekezeti morálnak collisiója a természetes morállal és a bölcselettel, egyik fő oka volt a régi cultusok hanyatlásának.

Azonban, a nem pogány, t. i. a zsidó és a keresztény vallás történetében is oly jelenetekre találunk, melyek a felekezeti morált a természetes morállal hozták ellentétbe. Értem azon irtó-zatos gyűlöletet a más vallásuak irányában, és azoknak embertelen megbüntetését akár a harcz téren, akár a városok piaczaín emelt máglyákon,

A zsidók az igaz, máglyákat nem állítottak-mert nem volt a hozzá való hatalmuk mióta Ab-rahám, Isák és Jákob földéről száműzettek.

De azért vallásos férfiak, régi szenthirű rabbik, annyi gyűlölettel irtak legnagyobb pol-gártársukról, a kereszténység isteni alapítójáról, hogy már akarva sem torzithatták volna el job-ban a Jesuah Hannozerinek, általuk kimondhat-lanul gyűlölt alakját! . . .

Flavius József, a zsidó szabadságharczban vezér s tekintélyes történetíró, rationalisticus pártatlanságában, tisztességes hangon emlékezett meg a galileai nagy prófétáról. . . .

A keresztények ellen is, titáni átkokat és rágalmakat szórtak jámbor irataikban a hitbuzgó irástudók: de ezt nem rovom fel már bűnül nekik, hisz a keresztény theologusok busásan visszafizettek . . . Csak jellemzésül hoztam fel ezt s nem oly gúnynyal mint Kitseer Jun. rabbi írt a jó orthodox atyákról, miután végig lapozta a Talmud nehéz feliansait . . . Jellemzésül annak kimutatására, mennyi bűn követtetett el, a felebarát, az emberszeretet rovására, csupán vallásos buzgalomból . . . Quantum religio potuit causare malorum! . . . És korunkban is, épen az ugynevezett orthodox irodalom nem használja-e fel: a pia és impia íraus, a hamisítás, a ráfogás, a rágalom minden eszközeit azok ellen, kik más-kép gondolkodni bátorzkodnak? Nem kell-e jámbor férfiakat minduntalan a természetes morál, a természetes becsületesség törvényeinek megtartására figyelmeztetni? . . .

Anglia művelődése történetének éles eszű írója Buckle, azon tételt akarja beigazolni, hogy „a morál, nem képes a vallási üldözéseket megszüntetni“ . . . s például felhossa, hogy a legerőnyesebb római császárok is üldözték a keresztényeket . . . csupán vallásos buzgalomból . . . mint p. o. Mark Aurel . . . Egy jámbor író azon megjegyzést teszi ezen jelenségre: „Fel van jegyezve, hogy az első időkben a sátán a legjobb császárokat a keresztények leghevesebb üldözésére ösztönözte“ (Memoirs of colonel Hutchinson. 85.)

Azután Spanyolország példájára utal, e

nép igen vallásos volt. Az őszinteség és a szándék becsületessége, mely a spanyol népet egészben véve mindég jellemzé, nem tudta meggátolni a vallási üldözéseket, sőt inkább elősegítette azokat; ha közönyösebb lett volna e nép, bizonyosan nagyobb türelemmel is birt volna. A hit védelme vala főczélja, s e buzgalom kegyetlenséget szült s előkészíté a talajt, melyben az inquisitio gyökeret vert és virágzott. E barbar intézvény zászlóvivői — ugymond Buckle — nem voltak tettetők, hanem rajongók. Hogy az inquisitorok valóban megtörhetetlen s megvesztegethetlen igazságos férfiak voltak, külfölből s egymástól független forrásokból beigazolható. A lelkiismeretes, tetterőt, melylyel az inquisitorok kötelességüket teljesíték, a spanyol egyház története bizonyítja. Az inquisitio áldozatai nem csupán a máglyákon égtek el. Számosan valának, kiket az üldözés pusztá fenyegetése nézeteik külső eltitkolására kényszerített, kik hithagyásra készítve, önmagoktól borzadva, hátralévő napjaikat folytonos lealázó tettetés közt tölték el. Ez a hitüldözés valódi átká. Ha az emberek így kényszerítve lesznek gondolataik eltitkolására, megszokják, hogy tettetés által biztosítsák magukat és csalással nyerjék meg a büntelenséget. Így lesz a csalás naponkinti szükség, a tettetés az élet mindennapi kenyeré: így romlik meg az általános gondolkozás iránya és szaporodik rettenetesen a bűn és tévedések száma. S azért joggal mondhatjuk, hogy ehhez hasonlóan, minden más bűn igen csekély, és igen nagy hálával kell viseltetnünk az értelmi haladás iránt, mely megszüntette e csapást, melyet sokan még most is visszakivánnak. — A *Civiltà Cattolica* a római curia félhivatalos közlönye csak nem rég irta az

inquisitoról, hogy az „il piu grande spettacolo dell incivilimento cristiano! . . .“

Az eretnekek üldözésében protestansok és catholicusok vetekedtek egymással. Lecky igen érdekes adatokat közöl e tekintetben „Geschichte des Ursprunges und Einflusses der Aufklärung in Europa. Deutsch von Dr. H. Jolowitz. Leipzig und Heidelberg 1873. II. kiadás I. k. IV. fej. s ennek folytatása a II. kötetben. Nehéz volna meghatározni vajjon a katholikusok gyűlölték-e jobban a protestansokat vagy ezek amazokat. — Protestans részről ignorálták a katholikus irodalom termékait is, s Róma az Index Librorum prohibitorum, a tiltott könyvek lajstromát szabályzó rendeletek közé ezt is igtatta: in odium auctoris, a szerző iránti gyűlöletből. Vagyis eltiltottak a keresztény híveknek oly könyveket is, melyben semmi vallásellenes nem volt, hanem szerzője az eretnekek közt kiváló, tán éppen vezérférfiú vala. . .

A felekezeti morál így értelmezte Jézus Krisztus e szavait: „szeresd felebarátodat mint önnön magadat“ . . . Rájuk illett volna a latin közmondás: lupus est homo homini non homo, farkas az ember felebarátja irányában s nem ember.

A vallásos előítélet oly hatalmas volt, hogy elnyomta az emberiség szavát, a természetes morál követelményét.

Az őskor művelt népeinél is szokásban valának az emberáldozatok. A Moloch Istenségnek, gyermekeket áldoztak; . . . a szülők rajongása saját gyermekeit vitte a tüzre, s hogy sikoltásuk ne legyen annyira hallható, lármás zeneszó mellett ünnepeltettek a Moloch áldozatok . . . — A zsidók is, és pedig a királyok korszakában

felállíták a Moloch bálványt Jeruzsálemben. A fidsi szigetek vad lakóinál vallásos kötelem agyonütni felebarátot, rokont, testvért, apát, anyát, ha kívánja, s az európaiak borzadva nézték, midőn egy kiaszott vén anyókat saját fiai az elkészített sirgödör mellett, saját kívánságára halálig fojtogattak!

A kereszténységben ily rajongás szülte az eretnekek agyonkínzását s azoknak üldöztetését még holt tetemeikben is, gyermekeikben és unokáikban is. Eymericus Directorium inquisitorium című igen érdekes könyve, Pegna Commentarijával sokáig vezérkönyve volt az inquisitióknak. Egy régi kiadása e műnek Barcellonában nyomtatott 1503-ban. Ugyszinte Paramo: De origine et progressu Sanctae Inquisitionis, Madridban jelent meg 1698-ban, igen jellemző adatokat tartalmaznak. Pár év előtt, 1868-ban, jelent meg Mongitore palermoi kanonoknak. s a siciliái inquisitio egyik tagjának még 1724-ben kiadott könyve, melyben leírja hivatalos adatok nyomán két egyénnek az inquisitio ítélete folytán máglyán törént megégettetését. — E leírás jellemzi az inquisitíót.

Az író dicsőíti azon fejedelmeket, kik az inquisitíót pártolták. Az isteni gondviselés legnagyobb áldásának nevezi azt: felemlíti, hogy V. Károly császár minden államába be akarta hozni és fiának végrendeletileg is meghagyta annak behozatalát. II. Károly király egy madridi Auto da fét, 1680-ban nem csupán jelenlétével tisztelt meg, hanem III-ik Ferdinánd példájára, ki saját kezével vitte a fát a máglyára, egy neki átnyújtott nyaláb fát vett kezébe és megparancsolta, hogy az saját nevében legelőször dobassék az eretnekek máglyájára. A pápák — ugymond

szerző — a kath. egyházat ékesítő leghasznosabb intézmények egyikének tartották a szent inquisitió törvényszékét, egyrészt a szent hit érdekeinek előmozdításaért, másrészt az eretnekek kiirtásaért, melyek e törvények működése nélkül mindjobban beszennyeznék a szent hitet. Azért diszitették fel a pápák az inquisitiót sok kiváltsággal és bucsuval. Így az inquisitió egykori tagja. S valóban nem az egyház hivatalos képviselőin mult, hogy az inquisitió törvényszékei beszüntettek; még későbbi időben is fájdalommal említik fel a pápák iratai, hogy a hitetlen korszellem elsöpörte a szent inquisitiót!

„Germanos — mondja X. Leo pápa — constat haeresum acerrimos oppugnatores semper fuisse, cujus rei testes sunt laudabiles illae constitutiones Germanorum imperatorum, pro libertate Ecclesiae, (ha a más hitűeket teljes erővel, az állam minden segéd eszközeivel üldözhatték, ezt a hierarchia egyház szabadságnak nevezte,) proque expellendis exterminantisque ex omni Germania haereticis, sub gravissimis poenis, etiam amissionis terrarum et dominiorum contra receptatores vel non expellentes olim editae, et a nostris Praedecessoribus confirmatae, quae si hodie servarentur, et nos et ipsi, utique hac molestia careremus“ L. Exurge Domini bulla. 1520. jun. 16.

Az inquisitió jelensége az egyházban annál feltünőbb. mert az Krisztus szellemével, a szentírásban foglalt világos szavaival, oly homlok-egyenest ellenkezik. Ő megfeddette saját tanítványait, midőn egy ízben arra szólíták fel, hogy tüzet bocsásson az égből a hitetlen szamaritánokra. Ő nem erőszakos térítést akart, hanem azt

mondá: Senki sem jöhet hozzám, ha csak az atya, a ki engem küldött, nem vonzza őt?

Ilyen volt Jézus Krisztusnak fogalma a térítésről!...

Hanem később eltértek Krisztus azon tanától, s a más hitűek üldöztetése, az erőszakolt térítések, a vallásos buzgalom erkölcsös nyilatkozatának tartatott. ...

Hogy az indulgentiák, a bucsuk, nagy sokasága mily káros befolyást gyakorolt a köz-erkölcsiségre, azt is számtalan példával lehet beigazolni; de oly általán ismert tény, hogy magában az egyházban is tekintélyes hangok emelkedtek s Rómát fig elmeztették; hogy a bucsuknak, akár a teljeseknek akár a részleteseknek osztogatásában gazdálkodóbb legyen. ... Azért e tárgyat elég csupán megemlíteni, s pedig annál inkább, mert az idő int, hogy beszédemnek befejezésére igyekezzem.

A boszorkány. pöröknek, tárgyunkra vonatkozólag szinte igen tanulságos történelmére hasonlólag csak utalok. ...

Egy igen érdekes könyvet irt mindezekről Buchmann: Die unfreie und die freie Kirche in ihrem Bezeichnungen zur Sklaverei, zur Glaubens und Geistestyranei und zum Dämonismus. Bresslau 1873. Buchmann kath. pap, s könyve sok évi fáradságos kutatásoknak gyümölcse.

Az emberiség mivelődésének történelme tanusítja, hogy az értelmi haladás oszlatta el a vallási előítéleteket, felvilágosítá a lelkiismeretet, humánusb irányra terelte a keresztény egyházak vezér közegeit! — Az értelmi haladás, a tudományos kutatások, a megerőltetett, a folytonos gondolkozásnak ezen eredménye, ez az egy szükséges, mert nélküle a legszebb morál sem bír teljesen érvényesülni az emberben, és a legjobb vallással is visszaél a babonás elfogultság, az erkölcsiség, a humanismus rovására. Értelmi felvilágosodás nélkül nincs igazi ismeret vallás dolgában, nincs tiszta felfogás a morálban.

És ezen értelmi haladás lehetősége a gondolat, a szó, a lelkiismeret, a tudomány, a sajtó szabadsága által feltételeztetik.

Kiváló munkásai pedig ezen értelmi felvilágosításnak, a tud. egyetemek, az akadémiák, az irodalom, a napi sajtó.

Azért a cultur államnak legfőbb kötelességei közé tartozik a felvilágosodás terjedését mindenben elősegíteni; tehát egyuttal biztosítani is ezen haladás lehetőségének minden feltételeit.

Ezt az emberiség legfőbb szellemi érdekei kívánják.

Ez az államnak egyik s legfőbb kötelessége a morál örök törvényei iránt. A rendőrség a külső büntettek s kihágások megtorlására való és szükséges is; de a bűnök gyökerét, az értelmi felvilágosodás fogja megtámadni.

Ilyen az államnak erkölcsi missioja! — Mert minden országnak támasza, talpköve a tiszta erkölcs, mely ha megromlik, Róma ledől és rabigába görbed!

Az erkölcs örök törvényeinek megsértése

megboszulja magát az egyénben és államban egyaránt!...

A vallásfelekezetek szintén az örök morál törvényeinek érvényesülését czélozzák, de más uton. Az állam, kell hogy szabadságot engedjen nekik e működésben, de egyuttal örködjék, hogy a felekezeti morál, a természetes örök morál, kárára ne alkalmaztassék.

A kik azt állítják, hogy vallás nélkül nincs morál, azok a theocratiát akarják megörökíteni az államban. Így okoskodnak. Nincs morál vallás nélkül, pedig a morál elkerülhetlenül szükséges az állam existenciájára; tehát a hierarchia, — a vallásnak, mely nélkül nincsen morál, főpapjai vagy egyetlen tévmentes főpapja, — az állam összes törvényeinek, institutioinak bírása legyen! Ezen elv szükségkép oda tereli az államot, hogy mint hajdan volt, a felekezeti morálnak legyen kardvivője, a természetes, az örök morálnak nem csekély sérelmére!

Azért kell az államnak, mint a természetes örök morál legfőbb védnökének és az értelmí haladás biztosítójának, felekezetnélkülinek lennie.

Ez postulátuma azon viszonynak, mely a morál és a vallások között létezik!

Egyetemi tanács.

Nagyságos rector.

Dr. Kautz Gyula, a nemzetgazdaság és pénzügytan ny. r. a magyar közjog tanára, a m. k. tud. akadémia rendes, az országos közoktatási és statisztikai tanácsok, az államvizsgálati bizottság jogtörténelmi és államtudományi osztályának tagja, országos képviselő. Lövész utca 12. sz.

Prorector.

Dr. Hatala Péter, esztergomi főegyházme-
gyei áldor, az ó szövetségi tanulmányok, sz. írás
magyarázat és héber nyelv ny. r. tanára. Tél
utca 3. sz.

Dékánok.

Dr. Bita Dezső, a hittudományi kar dé-
kánja.

Dr. Lechner Ágost, a jogtudományi kar
dékánja.

Dr. Rupp Np. János, az orvosi kar dékánja.

Dr. Télfy Iván, a bölcsészeti kar dékánja.

Prodekánok.

Dr. Toth Miklós

Dr. Kautz Gyula.

Dr. Jendrássik Jenő.

Dr. Kerékgyártó Alajos Árpád.

Tudomány karok.

1. Hittudományi kar.

Dékán és elnök.

Dr. Bitá-Dezső.

Nyilvános rendes tanárok.

Dr. Ruzsicska János, az egyházjog és keleti nyelvek ny. r. tanára. Zöldfa utca 3. sz.

Dr. Laubhaimer Ferencz, az egyházi történelem ny. r. tanára. Aldunásor 22. sz.

Dr. Hatala Péter (I. Egyetemi tanács)

Dr. Bitá Dezső, az alaphittan ny. r. tanára. Kis salétrom utca 1019. sz.

Dr. Klinger István, a lelkipásztorkodástan ny. r. tanára, Ösz utca 31. sz.

Dr. B. Hornig Károly, az ujszövetségi sz. írástan ny. r. tanára, Buda, viziváros főut 221. sz.

Dr. Tóth Miklós, a ker. kath. erkölctan ny. r. tanára, Buda kapucinus zárda.

Tanárhelyettesek.

Dr. Stanzel Ferencz, az ágazatos hittan hely. tanára, a papnövelde-épületben.

Dr. Breznay Béla, papnöveldei tanfelügyelő, a papnövelde épületben.

II. Jog és államtudományi kar.

Dékán és elnök.

Dr. Lechner Ágost.

Nyilvános rendes tanárok.

Dr. Apáthy István, a váltó, kereskedelmi, tengeri és tételes európai nemzetközi jog ny. r. tanára. Zöldfa utca 40. sz.

Dr. Baintner János, a polgári törvénykezés ny. r. tanára. Egyetem tér 2. sz.

Dr. Cherny József, az egyházi és hűbérjog ny. r. tanára. Bástyá utca 20. sz.

Dr. Hajnik Imre, a jogtörténet ny. r. tanára. Váczi utca 17. sz.

Dr. Herczegh Mihály, a polgári törvénykezés ny. r. tanára. Czukor utca 11. sz.

Dr. Hofmann Pál, a római jog ny. r. tanára. Buda Ujlak 348. sz.

Dr. Kautz Gyula l. (Egyetemi tanács)

Kerkápolyi Károly, m. k. pénzügyi miniszter, a politikai tudományok ny. r. tanára. Budavár) Háromságtér.

Dr. Konek Sándor, a statistika ny. r. tanára. Hatvani utca 3. sz.

Dr. Lechner Ágost, a magyar közjog, a közigazgatási és pénzügyi jog ny. r. tanára. Aldunator 9. sz.

Dr. Pauler Tivadar, m. k. igazságügyminiszter, a büntetőjog ny. r. tanára. Kigyó utca 2. szám.

Dr. Schnierer Aladár, az észjog, büntetőjog s a jog- és államtudományi encyclopaediának ny. r. tanára. Csillag utca 8. sz.

Dr. Sághy Gyula, az osztrák polgári jog ny. r. tanára. Zsibárus utca 1. sz.

Dr. Wenczel Gusztáv, a magyar magán, bányajog és a jogtörténet ny. r. tanára. Aldunator 10. sz.

Magántanárok.

Dr. Arányi Lajos (l. orvosi kar) a törvényszéki orvostan m. tanára.

Dr. Schmidt György, a törvényszéki orvostan m. tanára. Király utca 47. sz.

Dr. Niedermann Gyula, a törvénytudományi lektan m. tanára. Az orsz. tébolydában Budán.

Dr. Matlekovich Sándor, a nemzetgazdaság és pénzügytan m. tanára. Gránátos utca 1. szám.

Dr. Takács Lajos, a római jog m. tanára. Borz utca 7. sz.

Dr. Pulszki Ágost, az észjogtan, m. tanára. Zöldfa utca 26. sz.

Dr. Dobranszky Péter, a statistika m. tanára. Bodzafa utca.

III. orvos-sebészeti kár.

Dékán és elnök.

Dr. Rupp Nep. János.

Nyilvános rendes tanárok.

Dr. Arányi Lajos, a kórboncztan ny. r. tanára. Üllői ut 83. sz.

Dr. Balogh Kálmán, a gyógyszerstan ny. r. tanára. Magyar utca 32. sz.

Dr. Bokay János, a gyermekgyógyásztan ny. r. tanára. Muzeum utca 2. sz.

Dr. Diescher János, az elméleti és gyakorlati szülészet ny. r. tanára. Hatvani utca 1. sz.

Dr. Jendrassik Jenő, az élet és felsőbb boncztan ny. r. tanára. Kéményseprő utca 2. sz.

Dr. Korányi Frigyes, a gyakorlati belgyógyászat ny. r. tanára, Kétsas utca 15. sz.

Dr. Kovács József, a gyakorlati szebészet ny. r. tanára, Mészáros utca 3. sz.

Dr. Lenhossék József, a leiró és tájbonctan ny. r. tanára. Országut 31. sz.

Dr. Rupp János, az államorvostan és rendészet ny. r. tanára. Üllői ut 10. sz.

Dr. Stöckinger Tamás, a kórodai előkészítő sebészet ny. r. tanára. Újvilág utca 12. sz.

Dr. Wagner János, a gyakorlati belgyógyászat ny. r. tanára. Mérleg utca 3. sz.

Dr. Zlamál Vilmos, az állatjárványtan ny. r. tanára. Országut 40. sz.

Dr. Zombory Gáspár, a szemészet ny. r. tanára. Egyetem utca 3. sz.

Nyilvános rendkívüli tanárok.

Dr. Bakody Tivadar, a hasonszenvi különös kór és gyógytan ny. rk. tanára. Dorottya utca 6. sz.

Dr. Margo Tivadar, a szövettan ny. rk. tanára (I. Böcsészeti kar.)

Dr. Gebhardt Lajos, a mellkórisme és gyógytan ny. rk. tanára. Hatvani utca 5. sz.

Dr. Hausmann Ferencz, a hasonszenvészet ny. rk. tanára. Váczi utca 15. sz.

Dr. Navratil Imre, az orr- és gégetükrészet ny. rk. tanára. Dorottya utca 2. sz.

Dr. Nedelko Demeter, a fogászat ny. rk. tanára. Servitater 5. sz.

Dr. Lumnitzer Sándor, az erőszaki sértésekről tan ny. rk. tanára. Józseftér 9. sz.

Dr. Poor Imre, a bőrbetegség és bujakórtan ny. rk. tanára. Papnövelde utca 1. sz.

Dr. Scheuthauer Gusztáv, a kórszövettan ny. rk. tanára. Ösz utca 28. sz.

Magántanárok.

Batizfalvy Sámuel, a testegyenészet m. tanára. Városligeti fasor.

Dr. Bolyó Károly, az elmekór m. tanára. Budán, az orsz. tébolydában.

Dr. Böke Gyula, a fülgyógyászat m. tanára
Révai utca, 6. sz.

Dr. Grosz Lajos, a tápszerek hamisítása és
azoknak vizsgálatára vonatkozó tan m. tanára.
Kalap utca 17. sz.

Dr. Fleischer József, a szülészeti műtétan
m. tanára Erzsébet tér 3. sz.

Dr. Hasenfeld Manó, a fürdőgyógyászat m.
tanára, Kétsás utca 24. sz.

Dr. Herzmann Adolf, a mellbántalmak és
gégebajokról tan m. tanára. Főut 13. sz.

Dr. Kétly Károly, a villamgyógyászat m.
tanára, Uri utca 4. sz.

Dr. Kézarszky Tivadar, a szülés rendel-
lenességeiről szóló tan m. tanára. Lipót utca 11.

Dr. Patrubby Gergely, a gyakorlati him-
lőoltás m. tanára. Kecskeméti utca 15. sz.

Dr. Schwartz Ferencz, az elmeegógyá-
szattan m. tanára. Buda, Krisztinaváros, két
golyó utca 233. sz.

Dr. Schwimmer Ernő, a bőrkórtan m. ta-
nára. Nádor utca 14. sz.

Dr. Thanhoffer Lajos, a szövettan m. ta-
nára. Aldunásor 21. sz.

Dr. Siklós Gyula, a szemészeti műtétan
m. tanára. Váci utca 13. sz.

Dr. Verebely László, a műtősebészet m. ta-
nára. Magyar utca 30. sz.

IV. Bölcsészeti kar.

Dékan és elnök.

Dr. Télfy Iván.

Nyilvános rendes tanárok.

Dr. Budencz József, az áltaji összehason-
lító nyelvészet ny. r. tanára. Három dob utca 82.

Dr. B. Eötvös Lóránt, a felsőbb természettan ny. r. tanára Erzsébet tér 10. sz.

Greguss Ágost, az aes hetika ny. r. tanára Buda, Krisztinaváros a székesfejervári kapu alatt.

Dr. Horváth Árpád, az oklevél és czimer-tan ny. r. tanára. Képiró utca 4. sz.

Dr. Horváth Cyrill, a bölcsészet ny. r. tanára. A kegyesrendiek házában.

Hunfalvy János, az egyetemes és összehasonlító földrajz ny. r. tanára Buda viziváros 755

Dr. Jedlik Ányos, a kísérleti természettan ny. r. tanára, Mészáros utca 8. sz.

Dr. Jurányi Lajos, a növénytan ny. r. tanára A növénykertben.

Dr. Kondor Gusztáv, az elemi mennyiségtan ny. r. tanára, Reáltanoda utca 2. sz

Lubrich Ágost, a felsőbb neveléstan ny. r. tanára. Aldunásor 19. sz.

Dr. Margó Tivadar, az állat és összehasonlító bonctan ny. r. tanára. Országút 18. sz

Dr. Petzval Ottó, a felsőbb mennyiségtan ny. r. tanára. Gyár utca 1. sz.

Dr. Riedl Szende, a német irodalomtörténet ny. r. az összehasonlító nyelvészet m. tanára. Budavár, színház utca 217. sz.

Dr. Romer Florián, az érem, és régészet-tan ny. r. tanára. A nemz. muzeum épületében.

Dr. Somhegyi Ferencz. az egyetemes történelem ny. r. tanára. A kegyesrendiek épületében.

Dr. Kerékgyártó Árpád, a magyar történelem ny. r. tanára, Zöldfa utca 41. sz.

Dr. Szepes Imre, a római classica philologia ny. r. tanára. A kegyesrendiek épületében.

Salamon Ferencz, a magyar történelem ny. r. tanára. Damjanich utca 27. sz.

Dr. Szabó József, az ásványtan ny. rendes tanára. Széchenyi utca 5. sz.

Dr. Than Károly, a vegytan ny. r. tanára, A vegytani intézet épületében.

Dr. Toldy Ferencz. a magyar nyelvészet és irodalomtörténet ny. r. tanára. Lipót utca 45. sz.

Dr. Télfy Iván, a classica-philologia ny. r. tanára. Panonia szálloda.

Vámbéry Armin, a keleti nyelvek ny. r. tanára, Aldunásor 32. sz.

Nyilvános rendkívüli tanárok.

Ferencz József, a szláv nyelvészet és irodalomtörténet ny. rk. tanára. Buda, viziváros fő utca 19. sz.

Henszlmann Imre, a műtörténelem ny. rk. tanára.

Dr. Lengyel Béla, az alkalmazott vegytan ny. rk. tanára. A vegytani intézetben.

Messi Antal, az olasz nyelv és irodalom ny. rk. tanára, Dorottya utca 6. sz.

Román Sándor, az oláh nyelv és irodalom ny. rk. tanára, Lövész utca 5. sz.

Rákossy Sándor, a francia nyelv és irodalom ny. rk. tanára. József utca 43. sz.

Magántanárok.

Bartal Antal, a classica philologia m. tanára Mészáros utca 2. sz.

Dr. Bászeli Aurel, a classica philologia m. tanára József utca 11. sz.

Dr. Corzan Avendano Gábor, a felsőbb természettan m. tanára. Újvilág utca 23. sz.

Dr. Cherven Flórián, a történelem m. tanára. Zöldfa utca 37. sz.

Dallos Gyula, az arab nyelv m. tanára. Budán, a „Gyógyforrás“ czimű házban.

Felletár Emil, a törvénytudomány m. tanára. Budavár bécsi kapu utca 169. sz.

Dr. Fischer Lajos, az anthropologia psychologia s logika m. tanára, Aldunásor 19. sz.

Dr. Goldziher Ignác, a sémi philologia m. tanára. Király utca 27. sz.

Haberern Jonathan, a görög bölcsészet m. tanára. Borz utca 3. sz.

Dr. Heinrich Gusztáv, a német irodalom m. tanára. Vadász utca 3. sz.

Dr. Kleinmann Mór, a paedagogia és ethika m. tanára, Mária utca 32. sz.

Dr. König Gyula, a magasabb mennyiség-tan m. tanára. Bálvány utca 6. sz.

Dr. Mayr Aurel, az összes indogerman összehasonlító nyelvészet m. tanára. Nyár utca 19. sz.

Ribáry Ferencz, a világtörténelem m. tanára. Buda, viziváros főut 60. sz.

Dr. Ring Mihály, a görög lyrai költészet m. tanára. Gyár utca 7. sz.

Tanítók.

Egan James, az angol nyelv m. tanítója. Országút 25. sz.

Fenyvesy Adolf, a gyorsírászat m. tanítója. Üllőiút 5. sz.

Dr. Lewis Lajos, az angol nyelv m. tanítója. Aldunásor 2. sz.

Markovits Iván, a gyorsírászat m. tanítója. Lipót utca 36. sz.

Pugin Leo, a franczia nyelv m. tanítója. Zöldfa utca 36. sz.

Rostagni Achill, a rajztan m. tanítója

Az egyetemmel kapcsolatban levő bizottságok.

I. A jog- és államtudományi karral.

Elnök.

Szabó Imre, a m. k. Curia semmitőszéki
osztályának bírāja. Bécsi utca 1. sz.

1. Jogtörténelmi osztály.

Elnökség.

Wenczel Gusztáv elnök (I. jogi kar)

Baintner János alelnök " "

Tagok.

Balogh Sándor, jogtudor, köz- és váltó
ügyvéd.

Bellagh József, jogtudor, köz- és váltó ügyv.

Cserny József (I. jogi kar)

Hajnik Imre " "

Hoffmann Pál " "

Kautz Gyula " "

Konek Sándor " "

Laubhaimer Ferencz, (I. hittani kar.)

Léchner Ágost, (I. jogi kar)

Réxa Pál, hit. köz- és váltó- ügyvéd.

Ruzsicska János (I. hitt. kar.)

Sághy Gyula, (I. jogi kar)

Wenczel Tivadar, a m. k. Curia ítélő-tábla
osztályának bírāja.

Wünsch Sándor, jogtudor, köz- és váltó-
ügyvéd.

2. Birósági osztály.

Elnökség.

Elnök: Szabó Imre, (l. fentebb.)

Alelnök: Cherny József, (l. jogi kar).

Tagok.

Apáthy Itsván, (l. jogi kar.)

Baintner János (l. jogi kar.)

Bellaagh József, (l. fentebb.)

Bovankovics József, a m. kir. Curia lf
törvsz. oszt. bírása.

Cherny József (l. jogi kar.)

Hegedüs Lajos, minist. tanácsos.

Herczegh Mihály, (l. jogi kar.)

Hoffmann Pál

Környei Ede, jogtudor, hit. ügyvéd

Pauler Gyula,

Praznovszky Ignác „ „

Rupp Imre, kir. törvsz. bíró.

Sághy Gyula, (l. jogi kar)

Suhayda János, a m. k. Curia lf. törvsz.
bírája.

Wenczel Gusztáv, (l. jogi kar.)

3. Államtudományi osztály.

Elnök: Suhayda János (l. fentebb.)

Tagok.

Bovankovits József, (l. fentebb.)

Gerlőczy Gyula, jogtudor, műegyet. tanár.

Havas Sándor, minist. tanácsos.

Hunfalvy János. (l. bölcs kar.)

Kautz Gyula, (l. jogi kar.)

Konek Sándor „ „

Madarasy Pál, minist. tanácsos.

Morocz István, orvostudor.

Práznovszky Ignác, (l. fentebb.)
Ribáry József, minist. tanácsos.

II. Bölcsészeti karral.

I. m. k. gymnaziumi tanárvizsgáló bizottság.

Elnök.

Toldy Ferencz, Helyettese a bölcsészeti-kari dékán.

Tagok.

Ferencz József, a szláv nyelvészet és irod.

Horváth Cyrill, a bölcsészetre;

Jedlik János, a természettanra;

Jurányi Lajos, a növénytanra;

Hunfalvy János, a földrajzra;

Kérékgyártó Árpád, a magyar történelemre;

Kondor Gusztáv, az elemi mennyiségtanra;

Lubrich Ág. a nevelészetre;

Margó Tivadar, az állattanra;

Messi Antal, az olasz nyelvre;

Petzval Ottó, a felsőbb mennyiségtanra;

mlr Riedl Szende, a német nyelvre;

Román Sándor, az oláh nyelvészetre;

Ruby Antal, az orosz nyelvészetre;

Somhegyi Ferencz, az egy történetre;

Szabó József, az ásványtanra

Szepesy Imre a lat. classica philológiára;

Telfy Iván,

Toldy Ferencz a magyar nyelvészetre;

2. Gymnasiumi tanárképezde.

Hatvani utca 1. sz.

Igazgató: Bartal Antal.

Tanarok: Eötvös Lóránt, br., Hunfalvy János, Jedlik Ányos, Jurányi Lajos, Kerékgyártó Árpád, Kondor Gusztáv, Margó Tivadar, Petzvál Ottó, Ribáry Ferencz, Szabó József, Szepessy Imre, Télfy Iván, Than Károly (le. a bölcs. kart.)

Egyetemi segédhivatalok.

Egyetemi központi iroda.

Saly József, egyetemi tanácsjegyző.

Erdey Antal, egyetemi irodatiszt.

Leitner Ferencz, jogkari díjnok.

Matulányi Béla, bölcsészeti- s hittankari díjnok.

Zejasko József, orvoskari díjnok.

Quaestura.

Szeif József egyetemi quaestor.

Wurmb Imre, quaesturai ellenőr

Decleva Ignác, quaesturai díjnok.

Főpedellus.

Kürthy István.

Egyetemi egyletek.

1. Joghallgatók segélyező egylete

Keletkezett 1861.

Választmánya.

Elnök: Timon Ákos. Alelnök: Kán Béla,
Titkár: Karácsonyi Jenő. Pénztárnok: Kende Tibor,
Könyvtárnok: Deutsch Adolf. Jegyzők:
Tóth Ferencz, Varga Kálmán.

Bizottsági tagok.

Andorka Elek, Balogh Sándor, Brenner Tóbiás,
Bodnár Dániel, Kuhl József.

Póttag: Ráth Károly.

2. Tudomány- és műegyetemi olvasókör.

Keletkezett 1872.

Választmánya.

Elnök: Visi Imre, joghallgató. Alelnök: Hegedüs Károly, műegyetemi hallgató. Titkárok: Várady Ania, bölcész. Cseresnyés Jenő, műegyetemi hallgató. Pénztárnok: Ócskay Alajos, joghallgató. Ellenőr: Vész Ignácz, orvosnövendék. Könyvtárnokok: Katona Béla, joghallgató, Andorka Elek, joghallgató, Höncz Soma, gyógyszerész. Jegyzők: Ráth Lajos, joghallgató. Mihályffy József, műegyetemi hallgató. Háznagy: Fenyvessy Ferencz, joghallgató.

Bizottsági tagok.

Ballagi Géza, joghallgató, Hajnal István, bölcész, Mohay Sándor, joghallgató, Schreiber Róbert, joghallgató, Szabó Jenő, műegyetemi hallgató, Szmik Miklós, műegyetemi hallgató, Timon Ákos, joghallgató, Tomm Béla, orvosnövendék, Vargay Kálmán, joghallgató.

3. A hittudományi hallgatók magyar egyházirodalmi iskolája.

Keletkezett 1830.

Választmánya.

Elnök: Köhler Ferencz. Jegyző: Horváth István. Könyvtárnok: Markovics János. Pénztárnok: Bergman József. Levéltárnok: Hanzel Endre. Aljegyző: Czobor Béla. Alkönyvtárnok: Zongor József. Alpénztárnok: Paluba János.

Bizottsági tagok.

Búza Sándor, Hosszú Ferencz, Séda Ernő.

4. Orvostani hallgatók segély- és
önképző egylete.

Kelétkezett 1861.

Választmánya.

Elnök: Pelech János. Alelnök: Maurer Gyula. Jegyző: Neubauer Henrik. Titkár: Ráczkevy József. Pénztárnok: Vész Ignác. Könyvtárnok: Soffy Gyula. Aljegyző: Antalfy Manó. Segédkönyvtárnok: Reich Miklós.

Bizottsági tagok.

Laufenauer Károly. Vosits Ferencz. Földvály Béla. Kohn Izidor. Mathia János. Sir János. Bauer Ignác. Reisz Gáspár. Arányi Árpád. Lakner Árpád. Grosz Sámuel. Veszely József. Gager Károly. Horoknay Zsigmond.

5. Bölcsészethallgatók önképző
egylete.

Kelétkezett 1868.

Tiszteleti elnök.

Dr. Tély Iván, bölcsészeti dékán.

Választmánya.

Elnök: Várady (Weber) Antal. Alelnök: Szabó József. Titkár: Versényi György. Pénztárnok: Bicsóvszky Károly. Könyvtárnok: Peer Ernő. Jegyzők: Lintner Lajos, Legeza Victor. Ellenőr: Czikora István.

Bizottsági tagok.

Bárány Sándor, Hajnal István, Klarsik Rochus. Kotunovits Győző. Marky Sándor. Vida Aladár.

6. Gyógyszerészet hallgatókat segélyező egyesület.

Keletkezett 1863.

Választmánya.

Elnök: Toszt Béla. Alelnök: Napholtz Emil. Főjegyző: Hering Sándor. Aljegyző: Dózsa Árpád. Pénztárnok: Poszpisel Victor. Ellenőr: Veress Ferencz. Könyvtárnok: Csippék Ernő.

Bizottsági tagok.

Barbacsy Pál. Bertalanffy Győző. Eisert Pál. Gombos Ferencz. Novák Gyula. Vaday Ignác.

Egyetemi dal egyesület.

Keletkezett 1862.

Választmánya.

Elnök: Ballagi Géza. Alelnök: Parall Ferencz. Titkár: Kosutány Ignác. Segédtitkár: Farkas Gyula.

AZ EGYETEMI HALLGATÓK NÉVSORA.

B. Abele Rezső jog. Abrai Lajos bölc. Abru-
dán István jog. Ádám György jog. Adler Hermann
jog. Adriány Ágost jog. Agárdy Jenő jog. Akay Kor-
nél jog. Albricht Mihály orv. Albu Mozes jog. Alkér
Emil jog. Almásy Péter jog. Altman Gedeon orv.
Altmann Isidor orv. Altmann Jakab orv. Ámon Ede
jog. Amigo József orv. Ambró Béla jog. Andorka
Elek jog. Andrassy Ferencz orv. Andrassy György
jog. Andrassy Gyula jog. André Alajos jog. Andriá-
nyi Ágoston jog. Andriská Antal orv. Androvich
Adolf jog. Angyán Béla orv. Antalfy Károly orv. An-
talfy Manó orv. Antos István jog. Antunovics József
orv. Apáthy Jenő jog. B. Apor Gábor jog. Arányi Ár-
pád orv. Ardeleanu Gábor orv. Árkövy Jozsef orv.
Asboth Albert orv. Aurada Emil jog. Artim Mihály,
eperjesi pap növ. Avedich Simon jog. Azary Ákos
orv. Babos István jog. Babos László jog. Bachár Ist-
ván jog. Bacher Bernát jog. Bachinger Károly jog.
Bachruch Gyula jog. Bachschitz Mór orv. Baczoni
Albert bölc. Bagi Béla jog. Bakó Sándor orv. Bañt-
ner Hugó jog. Baky Endre orv. Baky Kálmán jog.
Bakó Géza jog. Bakó Gyula jog. Balla Béla jog. Balla
Emil jog. Ballagi Géza jog. Balázs Endre jog. Balá-
zsy Gyula jog. Baló Lajos jog. Balog Ignác, erdélyi
pap növ. Balló Endre jog. Balogh Kálmán orv. Balogh
Károly jog. Balogh Lajos orv. Balogh Sándor jog.
Balogh Vilmos jog. Ballok Móricz orv. Bán Elek orv.
Banet Ignác orv. Bánó János jog. Bányai Fülöp orv.
Bányász József orv. Barabás Albert orv. Barabás Béla
jog. Barabás Sándor orv. Barabás Sándor jog. Bará-

.czy Sándor bölc. Bárány Ferencz jog. Bárány Géza orv. Baranyovszky Ignác orv. Bárczay Elemér jog. Barczianu János jog. Barianu Athanász jog. Barkassy Géza jog. Barkassy Endre jog. Barla Béla jog. Barna Antal orv. Barna Miklós jog. Barta Ármin jog. Bartha Ignác bölc. Bartalos Sándor bölc. Bartek Florián jog. Bátorkeszi Béla orv. Bartus Lajos jog. Bass Gyula jog. Basch Lajos jog. Basch Mihály orv. Basztics Izidor jog. Basztics Pál jog. Battyay Zsigmond jog. Baudis Antal orv. Baudisz Jenő jog. Bauer Ignác orv. Bauer Ignác jog. Bauer Jakab jog. Bauer József jog. Baumann Mór jog. Baumgarten Antal jog. Baumgarten Károly jog. Baumgarten Zsigmond jog. Bayer József bölc. Becher Áron orv. Becineaga János jog. Béhr László jog. Behyna Gyula bölc. Bekényi Béla jog. Belaj Ferdinánd, zágrábi pap növ. Belasza György jog. Belky János orv. Bellaagh Géza jog. Beller István jog. Belus Győző jog. Benczik Ferencz jog. Bencze Béni jog. Benedek József orv. Bende János jog. Beniczky Gábor jog. Benygy Lajos jog. Benkő József jog. Beres Miklós, lugosi pap növ. Berczeller Henrik jog. Bérczy Dezső orv. Beréczy György orv. Berger Ferenc orv. Berger Ede orv. Berger József jog. Berger József jog. Bergmann József, esztergomi m. pap. Berkovics Jákob orv. Bernát István jog. Bernáth Kálmán jog. Bernolák László, iglói papn. Bernstein Jakab orv. Bernsuder Lajos jog. Besse Lajos jog. Besze Antal jog. Bezerédi Bertalan jog. Bicskey Zoltán jog. Bicsovszky Károly bölc. Biczó Kálmán bölc. Biedermann Adolf orv. Bielek Antal jog. Bihary László orv. Birkáss Gyula jog. Birkáss Kálmán jog. Biró Zsigmond jog. Bischitz Gyula jog. Gróf Bissinger, Ernő jog. Gróf Bissinger, Nándor jog. Bittermann Sándor jog. Bizék Kornél jog. Blasberger Ignác orv. Blattner Armin orv. Blau Albert jog. Blau Lajos jog. Blész József jog. Bleszkányi Géza jog. Bleier Antal orv.

Bleier Miksa orv. Blidariu Traján jog. Bliszmann József bölc. Blum Ignác jog. Blumenthal Lipót jog. Boboczky József jog. Bobor János jog. Bocsor Mihály jog. Bod Lajos bölc. Boda Gyula orv. Boda Sándor jog. Bodányi László jog. Bodnár György bölc. Bodnár Dániel jog. Bodnár Sándor orv. Bodó Géza jog. Bodola László bölc. Bodor Domokos bölc. Bodorkas Ferencz jog. Bogáromy János jog. Bogdán Zsivko jog. Bogdánffy Gyula jog. Bogdánovics József jog. Bolgár Endre jog. Boltrész Frigyes orv. Bolvári Illés jog. Boncza Miklós jog. Borbás Antal orv. Borbély Vidor jog. B. Bornemisza Pál jog. Boroviczény László jog. Boros Vida bölc. Borsodi Sándor jog. Boschán Ernő jog. Bossányi Gyula jog. Bossányi István jog. Boszanác Máttyás jog. Both János orv. Boytha József orv. Böhm János, egri pap növ. Bölömi Sándor jog. Bönisch Ignác orv. Brán Miklós jog. Braun Samu orv. B. Braunecker Edgár jog. B. Braunecker Lamorar jog. Brázda József jog. Brenner Tibiás jog. Bresztyánszky Győző jog. Bretz Kornél orv. Breuer Adolf jog. Breuer Armin orv. Breuer Mór jog. Broda Károly orv. Brody Samu jog. Brodszky Béla jog. Brujmann Vilmos jog. Brunner Áron jog. Brunner Kálmán orv. Brunner Lajos jog. Bujanovics János, diákovári pap növ. Buck Zsigmond jog. Budai József orv. Brünauer Mihály jog. Bulyovszky Aladár jog. Buocz Lajos jog. Buocz Victor orv. Burián János orv. Bussa Ignác orv. Buth Károly orv. Buza Sándor Szathm. m. pap növ. Buzás István jog. Buzna Ödön orv. Büchler Fülöp orv. Büchler Simon jog. Bük Géza orv. Bürger Péter bölc. Cabdebó Ferencz jog. Celikovics Péter jog. Cigler Armin jog. Ciocanu János. Bölc. Cipser Náthán orv. Cirka Aprián jog. Ciuciu József jog. Clementis Lajos jog. Cukor Sámuel jog. Csada Lajos jog. Csákány Ferencz jog. Csáky Károly orv. Csarada János jog. Császár Edvin jog. Császár Máttyás

bölcs. Csató Ágoston jog. Csécsy Imre orv. Cseley Géza jog. Cserey József kegyesrendi pap növ. Cséry Lajos jog. Cserha József jog. Csiczmánczay Pál jog. Csihás Benjamin jog. Csiki Jenő jog. Csikos János jog. Csillag Kálmán jog. Csillaghy József jog. Csipkay Károly jog. Csiszér Miklós orv. Csizmadia Mihály bölcs. Csizmadia Sándor jog. Csoknyay Béla orv. Csolnok Ferencz orv. Csongrády Gyula orv. Csorba Béla jog. Csörföly István jog. Csurgai Samu jog. Czakó János bölcs. Czeizner Ferencz jog. Czibur Imre jog. Czigler Gyula jog. Czikora István bölcs. Czirbusz Géza bölcs. Czirer Ákos jog. Czipcer Lajos orv. Czobor Imre Székesfehérvári pap növ. Czoniczer Gáspár orv. Czuckermann Sámuel orv. Czukur Lajos orv. Czunterstein József orv. Daczó Ferencz jog. Daits Ede orv. Danis János orv. Dankó Samu jog. Dankolov István jog. Danilla Illés jog. Dapsy Gyula jog. Dávid Lajos orv. Davidá Leo orv. Deák Lajos jog. Deák Mihály orv. Dembitz Lajos jog. Deme Béla orv. Demeter István orv. Demjén Károly orv. Desseffy Marczél jog. Deszkássy Boldizsár jog. Detrich Zsigmond jog. Det-sinyi Arthur jog. Deutsch Adolf jog. Deutsch Adolf jog. Deutsch Ignác jog. Deutsch Izidor jog. Deutsch Illés orv. Deutsch Lajos orv. Deutsch Sándor jog. Deutsch Zsigmond jog. Dévay Gyula fog. Dévich László jog. Diénes Péter bölcs. Dinnyés Dezsó jog. Dinnyés Lajos jog. Dobák Béla jog. Dobó Imre jog. Dobry Péter orv. Dolovéák Mladen jog. Dombay Thá-de orv. Dorner Béla orv. Dorner Mihály jog. Dömötör József orv. Döry Pál jog. Drágits Imre orv. Drágos János orv. Draskovich István orv. Drescher Ede orv. Drechsler Mór orv. Dreiszker József orv. Dunay Alajos. N.-Váradi pap növ. Duschnitz Mór jog. Dusoczky Károly jog. Eckert János bölcs. Eder József orv. Egyed István jog. Ehen László jog. Ehrenreich Ignác jog. Ehrenstein Henrik jog. Ehrlich Ignác jog.

Ehrnhaft Mór jog. Eisler Miksa orv. Ekstein József jog. Elemy Károly jog. Eleöd Titus jog. Emödy Miklós jog. Emresu István orv. Engel Adolf jog. Engel Gábor orv. Engl Jakab jog. Engelmann Zsigmond jog. Engländer Miksa orv. Eördögh András jog. Eressey Ernő orv. Erdélyi Dénes orv. Erdélyi István orv. Erdy Lajos jog. Eremita Bogoljub jog. Erny Vencel jog. Ernuszt Géza jog. Eröss Zsigmond jog. Esső Gyula jog. Eutenberg Salamon jog. Éva János bölc. Evva Lajos bölc. Fábián Lajos jog. Fábik Lajos orv. Fabiny Ferencz jog. Fabinyi Gusztáv jog. Fábry Arthur jog. Faics Lajos jog. Fájth Péter orv. Falkenstein Lipót orv. Falta László orv. Faragó József jog. Fapsó István Esztergom m. pap növ. Fáry István jog. Farkas Antal bölc. Farkas Dezső jog. Farkas Ferencz bölc. Farkas Gyula bölc. Farkas József bölc. Farkas Lajos bölc. Farkas Lajos bölc. Farkas Sándor bölc. Fazekas Sándor bölc. Fáry István jog. Fáy Andor jog. Fáy Elek jog. Fáy Gedeon jog. Fáy Victor jog. Fáy Zsigmond jog. Fedák István orv. Fehér János bölc. Fehér József jog. Fehér Sándor jog. Fehérpataky Kálmán jog. Feichtinger Elek jog. Fejér Béla jog. Fejér Ferencz jog. Fejér László jog. Fekete Armin bölc. Fekete György jog. Fekete Lajos jog. Feldmann Bódog jog. Félegyházi Ágoston jog. Fellingner Albert jog. Felner Dávid jog. Fenyvesi Arnold jog. Fenyvesy Ferencz jog. Ferbstein József jog. Ferencz Valdemár bölc. Ferenczi György, Eszter. pap növ. Ferderber Bertalan jog. Ferdlicska Kálmán jog. Ferecs Ödön jog. Fest Aladár bölc. Festetich Kornél jog. Fesztoráczy Győző jog. Feuer Arthur orv. Feuermann József orv. Fiala Károly orv. Fillinger Lajos orv. Filó Henrik orv. Fink Gyula bölc. Fisch János jog. Fischer Béla orv. Fischer Adalbert jog. Fischer József jog. Fischer Károly jog. Fischer Mór jog. Fischer Sándor bölc. Fischer Zsigmond jog.

Fischl Pál jog. Fischmann Dániel orv. Fittler Bálint jog. Flaschits István jog. Flatt Gázstón jog. Fleischmann Ferencz orv. Fodor Gyula jog. Fodor József jog. Fodor Kálmán orv. Foglár József bölc. Foglár Lajos jog. Fölly Hugó orv. Ifj. Folly József jog. Forberger Lajos bölc. Forrásy Ferencz bölc. Forstne. Mór bölc. Fömmel Elek bölc. Fördös Géza bölc. Földvály Béla orv. Főzy Gyula jog. Francsics Vincze bölc. Frank Károly jog. Frank Márton jog. Frank Márton orv. Frank Zsigmond bölc. Fränzl Otto jog. Frater Gáspár orv. Frater Gyula jog. Freller Lipót jog. Freistadt Miksa orv. Fries Ferencz jog. Freund Géza orv. Freund Miksa orv. Friebeisz Gyula orv. Fried Adolf orv. Fried Bertalan orv. Fried Dávid orv. Fried Ignác orv. Fried Soma orv. Fried Soma orv. Friedmann Ágoston orv. Friedmann Miksa jog. Friedmann Mór orv. Friedmann Sámuel jog. Friedrich Jenő jog. Friedrich Sándor jog. Frisholcz József jog. Fritz Károly jog. Frölich Gyula jog. Frölich Izor bölc. Futó Ferencs jog. Führinger Károly jog. Fülöp György jog. Fürst Dávid orv. Fürst Miksa (Sándorfy) orv. Gaál Mihály jog. Gacsó Kálmán jog. Gáger Károly orv. Gajdosik György, Nyitra m. pap növ. Gajzágó Béla jog. Gál Ernő jog. Gál Ferencz jog. Gál Oszkár jog. Galambos Ignác jog. Gállfy Ferencz jog. Galgóczy Jenő jog. Galgon Pál jog. Gally Lajos orv. Gallos Ede jog. Garán János orv. Gasparecz Béla orv. Gebe Demeter, Munkácsi pap növ. Geiger Gyula jog. Geiger Ignác jog. Geiger Ignác jog. Gelei József jog. Gelei József bölc. Gellért Sándor jog. Goergin János, Szamos-ujvári pap növ. Gere Gyula orv. Gerenday Lajos jog. Gergely Samu bölc. Gerstel Salamon orv. Gervay Pál jog. Glasner Samu orv. Glatz Lajos jog. Glos Árpád jog. Glosz Ferencz jog. Glosz Miklós orv. Glosz Miksa bölc. Glück Péter jog. Glück Soma orv. Glücksthal Adolf orv. Gola Béla jog.

Goldberg Soma orv. Goldberger Jakab jog. Goldgruber Miksa jog. Goldheim Lipót jog. Goldmann Károly jog. Goldschmidt Dávid orv. Goldschmidt Vilmos orv. Goldstein Adolf orv. Goldstein Ignác jog. Goldstein Ferencz orv. Gogolák György Szepesm. pap növ. Gombos Gábor jog. Gombos Lajos orv. Gortvay Albert jog. Gortvay János jog. Gottfried Ignác orv. Gozony Endre jog. Gozdsu Elek jog. Gödér István rozsnói pap növ. Gömör Antal jog. Gönczy János bölc. Göndöcs Lajos jog. Göndöcs János jog. Görg Nándor bölc. Görög József jog. Götz Károly bölc. Graber Samu jog. Graber Vilmos jog. Gracza György jog. Graenzenstein Géza jog. Graf Henrik jog. Graf Zsigmond jog. Gralovits Antal jog. Gramanetz Emil. jog. Granics Rankó jog. Graul József jog. Green Imre jog. Grecsák Károly jog. Gréf József jog. Grentzner János orv. Greszler Gyula bölc. Gristsik Kálmán jog. Groák Soma jog. Grosz József diákovári pap növ. Grosz Sámuel orv. Grosz Sándor orv. Grosz Zsigmond orv. Grubits Tivadar jog. Groszmann Ignác orv. Groszmann Jakab orv. Grün Gyula jog. Grün József jog. Grünfeld Jakab orv. Grünhut Bertalan jog. Grünvald Jakab orv. Günvald Mór jog. Grünvald Salamon jog. Grünvald Vilmos jog. Gschvaendner Ferencz bölc. Gschviendt György jog. Gulyás Gyula jog. Gutlohn Henrik orv. Gyárfás Sándor jog. Gyelmis Gerő jog. Gyenge Gyula orv. Gyorgyevits Demeter jog. Gyöngyösy Alajos jog. Györgyi József orv. Hass Márk jog. Haaz Ferencz orv. Hacker István orv. Hadzsy János orv. Hagel Gyula jog. Hahothy Sándor bölc. Hahn Dávid orv. Hajik István jog. Hajla Mátyás beszterczebányai pap növ. Hajnal Árpád orv. Hajnal István bölc. Hajós József jog. Halász Ágoston jog. Halász Kálmán jog. Halász Sándor jog. Halász Zsiga jog. Gróf Haller János jog. Hamar Árpád jog. Hamburger Emil orv. if. Hammersberg László orv.

Hamsea Áron orv. Hangea Vilmos bölc. Hanny Ödön orv. Hanyi Károly orv. Hanzély Béla jog. Hankó Ödön orv. Hanzély András, Eszterg. pap növ. Haracsek László jog. Harkos István bölc. Harrak József bölc. Hárty István orv. Hary József jog. Harsányi Ferencz bölc. Hartsein Emil jog. Hattyasy Antal orv. Hattyasy Lajos orv. Hauska János bölc. Havasy Álfons jog. Hazucha Lajos jog. Haydin Károly jog. Hecht Vilmos orv. Hechtl Henrik jog. Hedry Bertalan jog. Hegedüs Gyula jog. Hegedüs Kálmán jog. Hegyessy László jog. Hegyessy Sándor jog. Hegyi István orv. Hein József jog. Hénrich Alajos orv. Henrich Béla jog. Henrich Kálmán orv. Hencz Ágoston jog. Henneberg Sándor jog. Henzelmann Elek orv. Herein Károly jog. Hermann Béla jog. Hermann Manó orv. Hermann Róbert jog. Herczl Fülöp orv. Hercz Frigyes orv. Herczl József jog. Hesser Gyula jog. Hettinger Antal jog. Hevér Géza jog. Hexner Gyula jog. Hikl József bölc. Hild Győző jog. Himmelstein Mór bölc. Hirnschal József bölc. Hirschl Álbért jog. Hirsch Miksa orv. Hlatky József bölc. Hlatky József orv. Hodobay József bölc. Hodossy Lajos jog. Hofbauer Miklós orv. Hoffer Lipót orv. Hoffmann Adolf jog. Hoffmann Béla jog. Hoffmann Béla orv. Hoffmann Sándor jog. Holländer Lajos jog. Holényi István jog. Holics Gyula jog. Hold Ádám, Csauádi pap növ. Hollósy István jog. Holzmann Antal jog. Homoky Ferencz orv. Homolya Lőrincz jog. Hoos Béla jog. Hoos Kázmér jog. Hoos József bölc. Horkay Sándor bölc. Horovicz Ignác orv. Horpáczky Ignác orv. Horváth István. szombathelyi pap növ. Horváth József jog. Horváth József jog. Herváth József, Kalocsai pap növ. Horváth József, Veszprémi pap növ. Horváth Béla orv. Horváth Dénes orv. Horváth Géza orv. Horváth Hugó orv. Horváth János bölc. Horváth Kálmán jog. Horváth Kálmán orv. Horváth Pál jog. Horváthy

Gyula jog. Hosszu Ferencz nyitrai m. pap növ. Ifj. Huber Károly jog. Huberth Bernát orv. Hubert Fülöp orv. Hudra Floris jog. Gróf Hugonnai Béla jog. Hunyady János orv. Huray István orv. Huszka Dezső jog. Iberer János orv. Ibrányi Gábor jog. Illés Károly jog. Ilczky Thodor, Munkácsi pap növ. Ilovsky Pál. jog. Imre József orv. Ince Ferencz orv. Inglicshoffer Antal jog. Ivácskovics György jog. Iván István bölc. Ivánovich János bölc. Ivánovits Béla bölc. Jaczkó Mihály jog. Jagicza Lajos jog. Jakobcsics Ernő orv. Jakobcsics Pál jog. Jakobovics Miksa orv. Jakubik József jog. Jámbor Jenő jog. Jancsovich Ferencz bölc. Jandek Mátyás jog. Jankovich Béla jog. Jánoky József jog. Járosy Károly jog. Jatzkó Mihály jog. Jékelfalussy József jog. Jekly Károly bölc. Jelinek Arthur jog. Jeney Ödön orv. Jeszenszay Andor jog. Jeszenszky Pál orv. Jeszenszky Sándor jog. Joannovics Miklós jog. Jonás Dávid jog. Jordán Ferenc orv. Losa Lajos jog. Jovanovic István jog. Jovanovic Málin jog. Jovanovich Szilárd jog. Jorits Miklós jog. Jurkiny Emil orv. Juschitz Károly jog. Jusits Antal jog. Kacsér Vilmos orv. Kabdebó Gergely jog. Kacskovits Kálmán jog. Kaczander Armin orv. Kaemer János orv. Kádár László orv. Kádas Kálmán jog. Kádas Lajos orv. Kajdi József orv. Kalas József orv. Kállay Lipót jog. Kahane Zsigmond orv. Kaliáni Ádám jog. Kalkó Lajos jog. Kálmán Arthur jog. Kalmár Lajos jog. Kalniczky Béla jog. Kán Béla jog. Kanyó Jenő jog. Kanyó Kajos jog. Kapánek Bernát orv. Kapczy Zoltán jog. Kapy Zsigmond jog. Karácson Sándor orv. Karafiáth Adolf jog. Karátsony Antal jog. Karácsonyi Jenő jog. Kardos Antal jog. Kardos Imre orv. Kardos József jog. Kareczky Ferencz jog. Károlyi Árpád jog. Károlyi Gyula orv. Karvázy János jog. Kassay József jog. Kassay Ákos orv. Kassay Albert orv. Kaszap Antal bölc. Kastriner Mór

orv. Id. Kasztl Mór jog. Ifj. Kasztl Mór jog. Kaszap
 Ferencz bölc. Kászonyi Jenő orv. Katona Béla jog.
 Kaufmann Ernő orv. Kaufmann József jog. Kazy Já-
 nos jog. Kündl János bölc. Kecskeméthy Géza jog.
 Kégl Imre jog. Kelemen Antal jog. Kellemen Her-
 mann jog. Keller Mihály bölc. Kelndorfer Károly jog.
 Kellner Ignác jog. Kellner Jakab jog. Kellner Victor
 orv. Kemény Dezső orv. Kemka István bölc. Kende
 Ferencz jog. Kende Tibor jog. Kenessy Mór jog.
 Jencler József orv. Keömley Pál orv. Keresztes Dé-
 nes orv. Keresztes János jog. Kern Tivadar jog. Ker-
 técz Sándor orv. Kersch Ferencz bölc. Kesztenbaum
 József orv. Khindl József orv. Khor Dezső orv. Ki-
 csin György jog. Király István orv. Király Sándor
 jog. Kirchner Henrik orv. Kirz Berthold jog. Kirz
 Gyula orv. Kisbach Aurel orv. Kiss Gábor bölc. Kiss
 István jog. Kiss István jog. Kiss János jog. Kiss József
 jog. Kiss József jog. Kiss Károly jog. Kiss Lajos jog.
 Kiss Lajos jog. Kiss Mátyás jog. Kisfaludy Ákos jog.
 Kisfaludy Miklós jog. Kisfaludy Pál jog. Kiszelák Fe-
 rencz bölc. Klazsik Rokus bölc. Klatrobecz Gyula
 orv. Kléh László jog. Klein Béla jog. Klein Dávid
 orv. Klein Ede jog. Klein Gyula jog. Klein Ignáz jog.
 Klein Jakab jog. Klein Jakab orv. Klein József jog.
 Klein József orv. Klein József orv. Klein Lajos jog.
 Klein Mór jog. Klein Pál bölc. Klein Sándor jog.
 Klein Simon orv. Klein Soma jog. Klein Soma jog.
 Klein Vilmos orv. Klékner Mihály bölc. Klement Fe-
 rencz bölc. Klimátsek Ambrus jog. Klug Ottó jog.
 Klupák Károly orv. Knapp János orv. Kocsis Sándor
 jog. Koczó Zsigmond jog. Kohn Ágoston jog. Kohn
 Antal orv. Kohn Dávid jog. Kohn Izidor orv. Kohn
 Jakab orv. Kohn József jog. Kohn Kálmán orv. Kohn
 Károly jog. Kohn Miksa bölc. Kokán Kap. János
 bölc. Kolbenheuer Kálmán orv. Kollár Lajos jog.
 Kolbay György kassai pap növ. Koller Ödön jog.

Koller Sándor jog. Kolosváry József jog. Komarek Venczel orv. Komáromy Ignác jog. Komáromi Lajos jog. Komjáthi Pál orv. Konek Sándor jog. Koncz Domokos jog. Kopácsy Árpád jog. Kopcsányi Mihály jog. Kordos Dániel böles. Korényi János orv. Koricsoner Lipót jog. Koroknay István jog. Koroknay Zsigmond orv. Kormuth József orv. Kortmann Pál orv. Kosa József jog. Kosa Jenő jog. Kosler Gyula orv. Kosztká Antal jog. Kosutány Ignác jog. Kotányi Manó jog. Kotányi Lajos orv. Kotunovits Győző böles. Kovács Albert orv. Kovács Áron orv. Kovács Árpád orv. Kovács Bálint orv. Kovács Béla jog. Kovács Dénes böles. Kovács Gusztáv jog. Kovács Elek jog. Kovács Elek jog. Kovács Endre jog. Kovács Ignác böles. Kovács István böles. Kovács János jog. Kovács József orv. Kovách Kálmán jog. Kovács Kálmán jog. Kovács Lajos jog. Kovács Lajos orv. Kovách László jog. Kovách Márton jog. Kovács Mihály jog. Kovács Mihály orv. Kovács Sándor jog. Kovács Sándor jog. Ifj. Kovács Sebestyén jog. Kovácsy József orv. Kovácsics Gyula jog. Kovácsics József jog. Kovácsis János böles. Kovalcsik István jog. Kovalszky Kornél böles. Kovalszky Ferenc orv. Kozatsek József jog. Kozáry László jog. Kozlák László jog. Kozma Sándor orv. Kozocsa Tivadar böles. Köhegyi Mór orv. Köhler Ferenc, Pécsi pap növ. Köllner Frigyes orv. König Pál böles. König Hermann jog. Kóváry Gyula orv. Kövesi Imre jog. Kövesi István jog. Kövér József jog. Kraft Károly jog. Krajsik Rezső orv. Kransz Albert orv. Krausz Benő orv. Krausz Jakab jog. Krausz Mihály jog. Kransz Mór orv. Krausz Mór orv. Kresmarik Károly orv. Kregéczy Hugó jog. Krecsarovics Márk orv. Krepper Albert, Szervita rendű papnöv. Kreutzer Gyula jog. Kréva József jog. Kridl Adolf jog. Kriegler Miksa jog. Krishaber Mór jog. Kritsa Vilmos böles. Kronits István jog. Krupcer Károly jog. Krumpel Já-

ros jog. Kubinyi Zsigmond jog. Kucsera János jog. Kudora Károly bölc. Kugler István jog. Kúhárík Antal jog. Kuhl József jog. Kuhn Mátyás jog. Kukorelly Ferenc jog. Kukorelly Károly jog. Kulcsár Ernő jog. Kulinyi Zsigmond jog. Kullisseky Ernő jog. Kullmann Lajos jog. Kulincsics József jog. Kulincsics Andor jog. Kumhefer Antal orv. Kupricz Sándor bölc. Kurcz Vilmos jog. Kupuszarevic Mihály bölc. Kurovsky Adolf bölc. Kurzveil Leó orv. Kuszak József bölc. Kustár Lajos orv. Kuthy Elek orv. Kübel Jakab orv. Kürthy Lajos jog. Kvassay Ágoston jog. Kynel János bölc. Labas János jog. Lackner Árpád orv. Lackner Béla jog. Laczkányi Imre bölc. Laczkó Károly bölc. Lakatos Aladár jog. Lallosevlts János jog. Lám Frigyes jog. Lampel Simon jog. Láng Mihály csanádi pap növ. Langfelder Adolf jog. Lángos Kálmán jog. Lanyi László orv. László Mihály jog. Laufenauer Károly orv. Laukó Albert bölc. Laurencsics Ferencz orv. Lavotha Kornél jog. Lázár Elek jog. Lázár György jog. Lázár Márton orv. Lázár Rudolf jog. Lechner Károly orv. Léderer Sándor jog. Ledofszky Antal jog. Lefkovits Mihály jog. Legeza Victor bölc. Lehoczky Béla jog. Lehoczky Gusztáv jog. Lekoczky Lajos jog. Leitgéb Lajos jog. Leitner Ernő orv. Lejtényi Gusztáv jog. Léman János jog. Lencső Ferencz orv. Lengyel Vilmos jog. Lenner Ferencz bölc. Lépi József orv. Leránt Antal, Székesfehérvári papn. Lestyán Dániel jog. Lethenyey Béla jog. Lichtmann Henrik orv. Lieszkovszky József jog. Lindenstein Samu jog. Lintner Lajos bölc. B. Lippe Gyula jog. Lippe Vilmos jog. Lipták János bölc. Liszer Miksa orv. Liszy Pál jog. Litsek Béla jog. Lonovics Gyula jog. Lorberer Lajos jog. Loschitz Gyula jog. Losonczy Álmos orv. Lovas Kázló jog. Lovassy Miklós jog, Lovcsányi Alajos bölc. Löbl Izidor bölc. Lövenfeld Ignác orv. Lövy Gábor jog.

Lövy Jakab orv. Lövy Nándor orv. Lövinger Vilmos jog. Lukács Emil jog. Lukácsy Antal bölc. Lukátsy Géza jog. Lukátsy Győző jog. Lukonich Gábor orv. Lusztig Sámuel jog. Magdu Döme jog. Madincea Octáv lugosi papn. Magos Sándor jog. Magyar Sándor jog. Major Lajos jog. Major Máté jog. Makay Dezső jog. Malésevics Miklós bölc. Malina Lajos jog. Máltás Hugó jog. Mamusics Benédek bölc. Mamusich Lázár jog. Mandák István orv. Mandely Géza jog. Mandics Sándor jog. Mandl Mór orv. Mandola József bölc. Mandreanu Basil bölc. Manheimer Lajos jog. Manin Victor jog. Mann Jakab orv. Marcsiss János bölc. Marek Ede jog. Margianu Simon jog. Mariássy József jog. Mariássy Manó jog. Márki Sándor, bölc. Marjánovics Pál jog. Marianovics Demeter jog. Markevics János Nyitrai m. papnöv. Markovics Mór jog. Markovics Száva jog. Markus József jog. Markus Sámuel orv. Markh Antal jog. Markosy Sándor jog. Markovics Gyula jog. Marmorstein Lipót jog. Maront Tivadar jog. Marschal Ference jog. Marschal Lajos jog. Marsovszky Gyula jog. Martiny Vilmos jog. Martinovich Elek jog. Mártonovich Ferenc bölc. Márton János jog. Márton Dénes orv. Martonfalvi Izidor jog. Marusin Károly orv. Masjon Vilmos jog. Máthe Dénes orv. Mathia János Pius orv. Matkovich Tivadar jog. Máté Sándor jog. Matisz Endre bölc. Matolesi Kálmán orv. Matyasovszky Kálmán jog. Matyasovszky Mór jog. Maurer Gyula orv. Maximovics Milán orv. Mayer Armin orv. Mayer Arthur orv. Mayer Béla orv. Mayer György jog. Mayer Mór jog. Mayer Károly bölc. Meccsér József jog. Medriczky István bölc. Medziradszky Kálmán orv. Meixner Emil jog. Melczer Lajos jog. Melha Kálmán jog. Melkovics Antal bölc. Melna Géza bölc. Messer Fülöp jog. Mészáros Lajos jog. Mészáros Lajos orv. Meszlény Aladár jog. Meszlényi Sándor jog. Meszner Vendel jog. Mészöly Dezső jog.

Mezey Gyula orv. Mezey József jog. Mezey Ödön orv.
 Mezey Sándor jog. Miculescu Jancu jog. Micsha Zám-
 fir jog. Mieskey Lajos orv. Mifka Tamás jog. Mihaj-
 lovics Plátó jog. Mihala Géza orv. Mihalovics Ödön
 jog. Mihály József bölc. Mijó Kálmán orv. Mike
 István jog. Miklós László jog. Milassin Károly jog.
 Milinkovics Dusán jog. Milkó Henrik jog. Milkó Izidor
 jog. Milkovics Imre jog. Millinovics Márkó jog. Milo-
 ván János jog. Miltényi Géza jog. Mindszenty Rudolf
 jog. Minich Endre jog. Miskolczy Imre orv. Mittel-
 mann Jakab bölc. Minarcsik Tamás bölc. Modrányi
 János jog. Mohai Pál jog. Mohai Sándor jog. Moyse-
 vricz Victor orv. Moller Ede bölc. Molnár Benő orv.
 Molnár Dezső jog. Molnár Elemér orv. Molnár
 Elemér jog. Molnár Győző jog. Molnár Gyula jog.
 Molnár Imre jog. Molnár József bölc. Molnár Ká-
 roly bölc. Molnár Lajos jog. Molnár Lajos jog.
 Monti Alajos jogt. Moravicz Béla bölc. Morgen-
 stern Henrik bölcész. Morgenstern Jakab jogt.
 Morlin Imre jogt. Morócz József orv. Morvay Ká-
 roly jogt. Morvay László orv. Moskovits Mór jog.
 Moskovicz Miksa orv. Mráz Alajos orv. Munkácsy
 Béla orv. Munkácsi Géza orv. Muraözy Dezső
 orv. Musits Zsigmond jogt. Mutnyánszky Béla
 jogt. Muzsik Gyula jogt. Mühlstein Gábor jogt.
 Müller Ignác orv. Nagel Bernát jogt. Nagel
 János jogt. Nagy Béla orv. Nagy Béla bölc.
 Nagy Ernő jogt. Nagy Géza jogt. Nagy Gusztáv orv.
 Nagy Gyula jogt. Nagy Ferencz jogt. Nagy János
 orv. Nagy János orv. Nagy Jenő jogt. Nagy József
 orv. Nagy Kálmán jogt. Nagy Kálmán orv. Nagy
 Lajos orv. Nagy Mihály (Sarkadi) jogt. Nagy Ödön
 jogt. Nagy Sándor jogt. Nagy Szilárd orv. Nagy Ta-
 más bölc. Nagy Zsigmond jogt. Namesanszky János
 bölc. Natzler Miksa jogt. Nedelkó Tivadar orv.
 Nikám Gyula jogt. Némegy Jenő Mihály jogt. Nemé-

nyi Ambrus jogt. Németh Béla jogt. Németh Béla jogt. Nemeth István jogt. Németh János jogt. Németh József bölc. Németh Oktáv jogt. Németh Péter jogt. Németh Gyula bölc. Némethy Gábor orv. Nemlaha Gyula jogt. Neubauer Henrik orv. Neumann Márton jogt. Neumann Victor jogt. Noa József jogt. Novákovics József zágrábi papnöv. Nouvier Iván orv. Novák Antal bölc. Novák Bohumil orv. Novitny Imre jogt. Nuricsán Gerő, jogt. Nussbaum Zsigmond jogt. Nyirő Sándor jogt. Nyitray Gyula jogt. Nyitránszky Ede jogt. Ocskay Alajos jogt. Oeffner Ferencz jogt. Oestreicher József jogt. Okulicsányi László jogt. Olajossy Gyula jogt. Oldal János jogt. Oltványi Ferencz jogt. Opolczér Árpád jogt. Opreán János jogt. Ormay Sándor bölc. Oroszlán Sándor orv. Oroszváry Gyula jogt. Orsics Mátyás jogt. Ortmayr Tivadar bölc. Ortutay Gyula jogt. Osváld Miklós jogt. Osváth Fál orv. Osztrich Mihály jogt. Ott Ádám jogt. Ottlik István jogt. Oxenbaum Ferencz jogt. Órsy Lajos jogt. Óshegyi József jogt. Östreicher Samu jogt. Ószi Dávid jogt. Özvegyi Ferencz orv. Pacsariz János bölc. Paczka László orv. Pais Géza jogt. Paksec István jogt. Pálffy Ferencz jogt. Pálffy Sándor jogt. Paluba János, Szepes m. papnöv. Pamper Imre jogt. Panca János orv. Pap Antal jogt. Papp József jogt. Papp Lajos jogt. Papp Lajos orv. Papp Oszkár orv. Papp Sámuel jogt. Papp Sámuel, Szamos-Ujvári papnöv. Paral Ferencz jogt. If. Parányi István jogt. Párvy Miklós jogt. Pástétom Miklós orv. Pászkey István jogt. Paszternák Mór orv. Pásztor Rezső jogt. Pászthory Zsigmond bölc. Pataky Leó orv. Patek János jogt. Pathó József orv. Paulaszek Iván jogt. Paulinyi Ödön jogt. Paulus Ernő jogt. Pauncz Albert jogt. Pávay Gábor orv. Pavelic János, Czenki papnöv. Paplovic Ábrám jogt. Pavlovics Jenő jogt. Pázmán János jogt. Pázmándy Géza jogt. Péchy

Gyula jogt. Peer Ernő bölc. Pecz Vilmos bölc. Peisner Ignác orv. Pelech János orv. Perczel Ákos jogt. Perczel Béla jogt. Peregriny János jogt. Perl Samu jogt. Perlesz Benedek jogt. Perlesz Ede orv. Persay Ferencz jogt. Pertik Ottó orv. Pers Ede jogt. Perviz Sándor jogt. Peschl Jenő jogt. Pessl Béla orv. Pesty Béla jogt. Pesthy Gyula jogt. Pesthy Ignác bölc. Péter János bölc. Petheő Ernő orv. Pethes Béla jogt. Pethes Lajos jogt. Petrák Jenő bölc. Petravich Antal jogt. Petricsko Jenő bölc. Pfisterer Lajos jogt. Pick Dávid jogt. Pick Miksa jogt. Piller Ferencz jogt. Pillitz József jogt. Piňkovics István jogt. Pintér István jogt. Pintér Zsigmond jogt. Pintye János, Szathm. papnöv. Pirkler Jenő orv. Pirnitzer Béla jogt. Piry Sándor jogt. Piroška Gyula jogt. Piszár Antal jogt. Planeter Guidó orv. Plank Sándor bölc. Plátthy Miklós jogt. Pogány Gergely orv. Pohl Ferencz jogt. Pohl József orv. Pohl Károly jogt. Pokay Elek jogt. Pokorny Ottokár bölc. Poklay Lajos jogt. Polyák Gábor jogt. Polyák Kálmán jogt. Pollák Gusztáv orv. Pollák Rudolf jogt. Pollák Victor bölc. Pollatsek Jakab orv. Pollatsek Salamon jogt. Polatsik Sándor orv. Polereczky József orv. Poldesz János jogt. Polgár György jogt. Polgár János jogt. Polgár Mihály jogt. Politzer Armin jogt. Polner Sandor jogt. Polonyi Ernő bölc. Polonyi Károly bölc. Grf. Pongrácz Frigyes jogt. Popescu Traján jogt. Popovics Armánd jogt. Popovics Emil jogt. Popovic Dusan jogt. Popovics György orv. Popovics Sándor jogt. Popp Péter orv. Popper Armin jogt. Posa Lajos jogt. Posfay Sándor jogt. Posgay József, Pécsi papnöv. Pospischill Ferencz jogt. Postich Milorald jogt. Posztoczky Kálmán jogt. Posztvezky Lajos jogt. Potucsek János jogt. Pölczel Béla jogt. Pöltzel Dezső bölc. Prajner Imre bölc. Pranger József jogt. Praznovszky Géza jogt. Presburger Mihály jogt. Preyer Húgo jogt. Pri-

bila Gyula jogt. Prochnov Ede jogt. Prokesch Ignác
 böls. Puki József jogt. Pulai Román jogt. Purjesz
 Ignác orv. Rác Károly jogt. Ráczkevy József orv.
 Radelmacher Tivadar orv. Ráder Jenő jogt. Rader
 Lajos jogt. Radineczky Béla jogt. Rádlinsky József
 böls. Radvychich Benő jogt. Radulovic Mladen jogt.
 Ragányi Károly böls. Reichl Ignác jogt. Rainer
 Jakab orv. Raisz Aladár jogt. Raisz Gáspár orv. Raj-
 kovics Ferencz jogt. Rajmann Kálmán orv. Rakita
 Dezső jogt. Rapaics Robert orv. Raschkovics Theo-
 phán orv. Raschmann Tamás jogt. Ráth Lajos
 jogt. Ráth Károly jogt. Regéczi Imre orv. Regényi
 Lajos jogt. Régner Lajos jogt. Rehák Ödön jogt.
 Reich József jogt. Reich Miklós orv. Reich Mór jogt.
 Reichenfeld Márk orv. Reigl Gyula jogt. Reichl Emil
 orv. Reichl Robert orv. Reimer Géza jogt. Reiner
 Béla jogt. Reinhardt Lajos orv. Renner Adolf böls.
 Renner József böls. Raiser Béla jogt. Reisz Gáspár
 orv. Reisz Fülöp orv. Reismann Adolf orv. Reiter
 Lipot jogt. Reitz Ottó jogt. Répás Mihály jogt. Réthy
 Károly jogt. Retkes Imre orv. B. Révay Gyula jogt.
 Requényi Géza böls. Ribiczey Béla jogt. Richter Fe-
 rencz orv. Rickl Gyula jogt. Rieger József (Rédey)
 orv. Riemer József jogt. Rihay János jogt. Ringauf
 Ottó jogt. Ringenbach Dezső orv. Ritzinger Károly
 orv. Rohonyi Gyula jogt. Romy Béla jogt. Romocsa
 Rezső jogt. Romasits Imre jogt. Rosemvasser Miksa
 orv. Rosenbaum Armin orv. Rosenbaum Bernát orv.
 Ronyó Kálmán böls. Rosenberg Ferencz jogt., Rosen-
 berg Gyula jogt, Rosenberszky Ödön jogt, Rosenfeld
 Adolf jogt. Rosenfeld Jonás jogt. Rosenfeld Zsigmond
 orv. Rosenthal Sándor jogt. Rosenthal Simon jogt.
 Rosenzveig József orv. Rosenzveig Mór orv. Resin
 Micu János jogt. Roska József jogt. Roskony Győző
 orv. Roth Adolf jogt. Roth Adolf orv. Roth Gábor
 jogt. Roth Ignác orv. Roth Sámuel böls. Rottenberg

Ignác orv. Rotter Béla jogt. Rottler Béla jogt. Rottmann Miksa jogt. Rozsahegyi Aladár orv. Rozsa Nándor jogt. Ruber József orv. B. Rudnyánszky Béla jogt. B. Rudnyánszky József jogt. Ruffy Pál jogt. Rummy Ferencz jogt. Ruttkay Sándor orv. Ruttner Sándor jogt. Ruzsits György jogt. Sááry József orv. Sabin Gusztáv orv. Sacher Mór jogt. Sailer Géza jogt. Saly Dezső jogt. Salkovszky Ferencz jogt. Sámuel Ferencz jogt. Santa Jeromos jogt. Sáp József bölc. Sárffy Guidó jogt. Sár József orv. Sárkány Imre bölc. Sárváry Gyula orv. Sassy János orv. Sauer Ignác jogt. Sauska Jenő jogt. Schaffarzik Ferencz bölc. Schäffer Dénes jogt. Schäffer Mihály jogt. Scheibner Gyula jogt. Scheibner Lajos orv. Scheiter István bölc. Schertl György jogt. Schemiz Károly bölc. Schenk János orv. Schik Sándor jogt. Schill Salamon bölc. Schiller Henrik jogt. Schiller Miksa orv. Schindelman Ágoston jogt. Schindler Ferencz orv. Schlagetter Gyula jogt. Schlessinger Adolf orv. Schlesinger Ede orv. Schlesinger József jogt. Schlesinger Ignác orv. Schlesinger Károly jogt. Schlesinger Márk jogt. Schlesinger Miklós jogt. Schlesinger Samu jogt. Schloszjárik Károly bölc. Schmidt Albin jogt. Schmidt Hugó orv. Schmidt Sándor jogt. Schmidt Mozes orv. Schneider Albert jogt. Schneider Józsa orv. Schneider Károly jogt. Schneider Zsigmond jogt. Schneidbauer Gyula jogt. Schneller László jogt. Scholcz Vilmos jogt. Schopper Gyula bölc. Schosberger Armin bölc. Schosberger József jogt. Schön Márton jogt. Schön Mór orv. Schöps Bernhard orv. Schreiber Robert jogt. Schreier Arnold jogt. Schreyer Samu jogt. Schreier Jakab orv. Schrod Antal orv. Schrötter Adolf orv. Schultheisz Izidor jogt. Schultheisz Mór jogt. Schulek Jenő orv. Schulhof Rezső orv. Schultz István jogt. Schuller Gábor orv. Schück Ferencz jogt. Schürger Ferencz bölc. Schütz Miksa

jogt. Schvarer Béla jogt. Schvarcz Béni jogt. Schvarcz Ede jogt. Schvarcz Emánuel jogt. Schvarcz Ignác jogt. Schvarcz Ignác orv. Schvarcz Ignác jogt. Schvarcz Ignác jogt. Schvarcz József jogt. Schvarcz Márk orv. Schvarcz Sámuel orv. Schvarcz Sándor jogt. Schvarcz Soma orv. Schvarcz Vilmos (Szirmay) orv. Schvarcz Otto orv. Schvetz Antal jogt. Schweiger Mór orv. Scultéti László jogt. Sebestyén Dániel bölc. Séda Ernő, Esztergomi papnöv. Seeler Sándor jogt. Seemayer Károly jogt. Selez József jogt. Semetke Géza jogt. Serédy Géza jogt. Setéth Lajos jogt. Simay Aladár jogt. Simkovits Lajos bölc. Simon Izidor jogt. Singer Sándor jogt. Sipos István, N.-Váradi papnöv. Sir János orv. Sittavanc Antal bölc. Skrobanek János jogt. Smialevszky Valér jogt. Smittely József jogt. Soffy Gyula orv. Sommer Antal orv. Sommer Sándor bölc. Somkerei Gábor orv. Sooky Kamil jogt. Soos János jogt. Sor Ferencz orv. Sörös Gyula jogt. Spanyol Béla orv. Spehár Mihály bölc. Spécz Ferencz orv. Spétt Gyula, N.-Váradi papnöv. Spitz Ignác jogt. Spitz József orv. Spitz Manó jogt. Spitzer Béla orv. Spitzer Fülöp jogt. Spitzer Ignác orv. Spiczer Károly jogt. Spuller Gyula, Esztergomi papnöv. Stádler Jákó jogt. Stanimirovics Ignác jogt. Stankó Ignác bölc. Stark Mór orv. Stavravszky Gyula, eperjesi papnöv. Stefanovich János jogt. Steffel Ede, nyitrai papnöv. Steiger Lajos jogt. Stein Ferencz orv. Steindl Gyula jogt. Steiner Ede jogt. Steiner Gyula jogt. Steiner Mór orv. Steiner János jogt. Steiner Kálmán jogt. Steiner Miksa jogt. Steiner Simon jogt. Steiner Zsigmond bölc. Steinhard Mór jogt. Steinitzer Bodog jogt. Sterk Géza jogt. Stern Jakab orv. Stern József orv. Stern Károly jogt. Stern Lajos jogt. Stern Mór jogt. Stern Sámuel orv. Stern Tivadar jogt. Ifj. Sternberg Gyula jogt. Id. Sternberg Gyula jogt. Sternberg

Zsigmond jogt. Stiasny Pál bölc. Stifft Károly jogt. Stifft János jogt. Stiglbauer Ferencz jogt. Stirling Sándor bölc. Stoll Béla jogt. Stradl János jogt. Stranczinger János orv. Strasser Lajos jogt. Strasser Mór orv. Stratzinger Emil jogt. Strauss Lajos jogt. Streitmann Rudolf jogt. Stroband Jenő orv. Stumpf Antal jogt. Suhajda István jogt. Sulik Károly jogt. Sulkovszky József orv. Sulyok Árpád jogt. Südfeld Simon orv. Sült József jogt. Sváby Gyula orv. Szaak Pál jogt. Szabó Géza jogt. Szabó Albert orv. Szabó Barabás orv. Szabó Béla orv. Szabó Dániel jogt. Szabó Dávid jogt. Szabó Gusztáv bölc. Szabó István orv. Szabó Lajos jogt. Szabó József bölc. Szabó László jogt. Szabó József, Veszprém m. papnöv. Szabó Lajos orv. Szabó László jogt. Szabó Mihály orv. Szabó Pál jogt. Szacsvey Elemér jogt. Szakács Elemér bölc. Szalacsy Zoltán jogt. Szalagyi Aurél jogt. Szalay Lajos jogt. Szalay Péter jogt. Szalay Soma jogt. If. Szalay Zsigmond jogt. Szallenbach Dezső jogt. Szallenbach Edmund jogt. Szallenbach József jogt. Szallenbach Zsigmond jogt. Száuthó Bertalan orv. Szántó Kálmán bölc. Szárnyássy Béla orv. Szász Béla jogt. Szász József jogt. Szathmáry Béla orv. Szauer Vilmos orv. Szebeny Antal jogt. Szedlackó Kálmán jogt. Szeyverth József jogt. Székely Emil jogt. Szél Lajos orv. Szele Kálmán jogt. Szelke Béla jogt. Széll Lajos jogt. Szénásy Sándor orv. Szendrey Pál jogt. Szeniczey Ákos jogt. Szentgyörgyi László jogt. Szentimrey Ákos orv. Szentpétery Kristof jogt. Szentpétery Pál bölc. Szerdahelyi Aladár jogt. Sziebenliszt Gyula jogt. Szigány Jeromos orv. Szigeti Dezső jogt. Szigetvári Géza jogt. Sziklay Géza jogt. Szilágyi Agoston jogt. Szilágyi Ferencz jogt. Szilágyi István orv. Szilágyi Sándor bölc. Szilágyi István bölc. Szilvásy János orv. Szilvásy Márton jogt. Szitányi Ödön jogt. Szitányi Károly jogt. Szivér István jogt. Szivesy

László jogt. Szláma Ferencz jogt. Szlamkay Henrik jogt. Szlávy Olivér jogt. Szlavitsek Antal jogt. Szluha István jogt. Szmazenka Jenő jogt. Szmetanay János jogt. Szmik Gyula bölc. Szmik Lajos bölc. Szmeccsányi Miklós bölc. Szmeccsányi Sándor jogt. Szobovits Ferencz bölc. Szokolay Lajos jogt. Szolga Kálmán jogt. Szombathy István jogt. Szombathy László orv. Szondy Béla orv. Szöcs Ferencz jogt. Szöcs Lajos jogt. Szöke Adolf bölc. Szöke István jogt. Szöke István orv. Szpák Lajos bölc. Sztheló Gusztáv orv. Sztriha Sándor jogt. Szukits Vendel veszprémi papnöv. Szukovszky Mihály bölc. Szuló Kálmán jogt. Szuly János jogt. Szulyovszky Aurél jogt. Szüts Andor jogt. Szüts Gyula jogt. Szüts István jogt. Szüts István jogt. Szüts Miklós jogt. Tabak Ferencz orv. Takács Benedek orv. Takács Sándor orv. Tamás Endre jogt. Talapkovics Antal bölc. Tamás Imre jogt. Tana-zévičs Arzén jogt. Tandltch Manó jogt. Tanyai Géza jogt. Tarajossy Sándor jogt. Tassy Pál jogt. Tausz Simon orv. Távoli Gyula orv. Telbisz Károly jogt. Telbisz Henrik jogt. Tellecsky Kristóf jogt. Teller Dávid jogt. Tély György jogt. Tenner Pál jogt. Ternyei János orv. Tervay Lajos orv. Téry Emil jogt. Terplán Kornél jogt. Themak Jenő bölc. Thierry Adolf jogt. Tichy Mihály jogt. Timesák Mór jogt. Timon Ákos jogt. Tisch Mór orv. Tiszo Lajos bölc. Tisz Péter jogt. Tkatsik Károly orv. Tobisch Ferencz jogt. Todorfy Domokos jogt. Toldy József jogt. Toldy Miklós jogt. Tolnasy Béla jogt. Tolnay Imre orv. Tolnay Lajos jogt. Tolnay Regináld jogt. Tolvaj Gáspár orv. Tománoczy Gyula jogt. Tomaschof Jakab orv. Tómm Béla orv. Tompa Albert jogt. Toperczer Péter jogt. Toppler István bölc. Tordy János, zytirai papnöv. Tóth Aladár jogt. Toth Antal jogt. Toth Arthur.

Timesák

jogt. Tóth Béla jogt. Toth Boldizsár jogt. Toth Ernő jogt. Toth Ferencz jogt. Toth István orv. Toth Imre jogt. Toth János jogt. Toth József jogt. Toth Kálmán bölc. Toth Károly jogt. Toth Lajos jogt. Toth László jogt. Toth Sándor jogt. Toth Tivadar jogt. Totfalusi Gyula orv. Tökés Gyula jogt. Tökés János jogt. Töltésy Dénes jogt. Török János jogt. Török Károly jogt. Török Lajos jogt. Török Mihály bölc. Travnyik József jogt. Trebitsch Manó orv. Trefort Ervin jogt. Tribusz Gusztáv jogt. Trifunác Lukács jogt. Triponn Miklós, N.-Váradi papnöv. Troján Alajos orv. Trinkl Kálmán jogt. Trombitás Mihály jogt. Trutia Pál jogt. Tschannner Ferencz orv. Tuboly Gyula jogt. Tulcán Pál jogt. Tvordy Péter bölc. Udiczky István jogt. Udvardy Béla jogt. Uhrich Nándor orv. Ulbrich Ede jogt. Ungergép Géza bölc. Unghváry Albert jogt. Urs Nándor jogt. Utri Henrik jogt. Váczy József orv. Vágner István jogt. Vágner Vilmos jogt. Vágó Pál jogt. Vahot Gyula jogt. Vállya István jogt. Válya Miklós bölc. Vaniss Sándor jogt. Valló Vilmos bölc. Varga Gábor jogt. Varga Gyula jogt. Vargay Kálmán jogt. Vargyasy Gyula jogt. Varinyi János bölc. Varju Imre orv. Városv László jogt. Vedress Mihály orv. Végh György jogt. Veigner Károly jogt. Veinberger Ede orv. Veisz Ignác (Vész) orv. Veisz Miksa orv. Veisz Samu jogt. Verchovaj Lajos bölc. Veress Dezső bölc. Veres Ernő jogt. Veress Jenő jogt. Veress Lajos orv. Veres Menyhárd orv. Verner Ferencz jogt. Versényi György bölc. Vertán Lukács bölc. Vertán Öskár bölc. Varzár István bölc. Vicenik Antal orv. Victor Lipot jogt. Vida Aladár bölc. Vicze Pál jogt. Vidéky Ferencz orv. Viltsek Alfonz jogt. Viltsek Jenő jogt. Vincze Gábor jogt. Vincze György jogt. Visi Imre jogt. Vissy Lajos jogt. Visnya József jogt. Vitéz György orv. Vittinghof Gyula bölc. Vizér Lajos

jogt. Vizsolyi Ákos jogt. Vlaovics Emil bölc. Vlaovics Iván jogt. Vlkolinszky Dániel bölc. Vogl Gyula orv. Vojcsik Ambrus jogt. Vosits Ferencz orv. Vosits Károly jogt. Vozári Gyula bölc. Vörnle György jogt. Vörös Gábor orv. Vörös Kálmán bölc. Vörös Lajos jogt. Vuia György orv. Wachsman Lajos orv. Wágner Gyula jogt. Wágner Henrik jogt. Wagner Lajos bölc. Waldapfel József orv. Wallenstein Frigyes jogt. Waldherr József bölc. Waldman Adolf orv. Wallfisch Rezső jogt. Walla Lajos orv. Walther Lajos jogt. Wandratschek orv. Wattay Dezső jogt. Weber Antal bölc. Weber Istvan jogt. Wehrheim Rezső jogt. Weinberger Jakab jogt. Weinberger Miklós jogt. Weinberger Mór jogt. Weinor Salamon jogt. Weiner Vilmos orv. Weldin József jogt. Weinfield Sámuel jogt. Weinhändler Miklos jogt. Weinstein Armin orv. Weisz Hermann jogt. Weisz Ignác jogt. Weisz Ignác orv. Weisz Ignác jogs. Weisz Ignác orv. Weisz Izsák jogt. Weisz Lajos orv. Weisz Napoleon jogt. Weisz Samu jogt. Weisz Simon jogt. Weisz Zsigmond jogt. Weiszberger Miklós jogt. Wellis Vilmos jogt. Werner János orv. Werner Károly jogt. Werner Zsigmond orv. Weszely József orv. Wettstein Gyula jogt. Widder Győző jogt. Wiederspan Károly orv. Wiener Emil jogt. Wiener Lajos jogt. Wiener Sándor jogt. Wietorisz Jenő orv. Wilhelm Imre jogt. Willer József jogt. Winkler Adolf jogt. Winkler Bertalan orv. Winter József bölc. Winternitz Antal orv. Wittmann Mór jogt. Wittmann Samu orv. Wocher Miklós jogt. Wohl Lajos jogt. Woblrab Floris bölc. Woida Lőrincz jogt. Wolf Sándor jogt. Wolf Vilmos jogt. Wollák Rudolf jogt. Wouversmann Ferencz jegt. Wujié Sándor jogt. Záfíry János jogt. Zakariás Abrahám jogt. Zakariás István orv. Zakariás Simon orv. Závody Albin jogt. Zámpori Károly bölc. Závodszy Károly jogt. Za-

torszky Lajos böles. Zbiskó Alajos jogt. Zborek János böles. Zelles Sándor jogt. Zeyk Dániel jogt. Grf. Zichy Ágoston jogt. Zima Vazul böles. Zipser Náthán jogt. Zolnay Jenő jogt. Zongora József, nyitrai papnöv. Zsigmond Boldizsár jogt. Grf. Zichy Ferencz, nagyvárad papnöv. Zsilinszky Endre böles.

Gyógyszerészet hallgatók.

Abkarovics József, Adler Ferencz, Augusztiny Gyula, Baksay Béla, Ballogh Mátyás, Balta László, Barbacsy Pál, Bari's Vilmos, Barts Emil, Baternay Albert, Bertalanffy Győző. Biedermann Károly, Bitsitzky Ödön, Bittó Károly, Bizsek Armin, Boros Kálmán, Botfy Péter, Bráun József Lajos, Csanálossy Albert, Csányi Ádám, Cservik János, Csikos József, Csippék Ernő, Csonka József, Czina Antal, Daláry Frigyes, Debreczenyi Lajos, Desits Lipót, Dozsa Árpád, Drágon Gyula, Ecsedy Béla, Egressy Miklós, Eisdorfer Károly, Eisenberger János, Eisert Pál, Esser Ferencz, Filó János, Formágyi György, Gärtner Kálmán, Gombos Ferencz, Gebhard Károly, ifj. Göncz Lajos, Göcz János, Göllner Géza, Göllner Károly, Grázli Lajos, Gréb János, Grimm Károly, Gründl Tivadar, Gutt János, Gyöngyössy László, Hackel József, Harcz János, Harmos Gyula, Hegedus, József, Hering Sándor, Horváth Ernő, Hőncz Soma, Hrabéczy Imre, Ilosvay Lajos, Imrich Győző, Jakobfy Aladár, Jurenák László, Kampis József, Károlyi Kálmán, Kása Ferenc, Kecskésy Tivadar, Kiss Antal, Kiss Gyula, Kovách Aristid, Kovalcsik István, Kovrig Simon, Körös Victor, Kriegner György, Krivátsy Géza, Küttel István, Lamos Lajos, Láng Keresztely,

Leipnik Lajos, Lenbárdt Gyula, Lipthay József, Lipthay János, Machleid Jenő, Meisels Jakab, Miklós Árpád, Molnár István, Molnár József, Molnár József, Mutsy Menyhért, Nagy Antal, Nagy Endre, Napholtz Emil, Némethy Agoston, Netzasek Adolf, Novák Gyula, Nyegre Béla, Orgon Sándor, Osváth Ferencz, Palovic Antal, Pap Árpád, Perchich Ottó, Pintér Vidor, Pokorny János, Poor Endre, Poszpisel Victor, Prucker István, (Hidasy) Raisz Lajos, Reiner Dávid, Rolkó Kálmán, Rollay István, Sárréthy Lajos, Saxinger Otto, Schmidhauer Lajos, Speck János, Schusnek Albert, Sperlágh Ignác, Simonides Lajos, Szaitz Károly, Szalay Lajos, Székely Gyula, Szél Mihály, Szerényi Kázmér, Szijjártó Sándor, Szilvássy Agoston, Szkitsák Ede Szöllősy Károly Takács Béla, Takácsy Ignác, Tarnóczy Ferencz, Telbisz Benedek, Thanhoffer Ferencz, Theodorovics Dezső, Tomcsik József, Toszt Béla, Thoth Gyula, Toth Zsigmond, Török János, Török, József, Új Mihály, Úvira Ferencz, Vaday Ignác, Varga Ede, Vargha Imre Varró Ferencz, Veress Ferencz, Walher Henrik, Zeller Elemér.

Sebészettan hallgatók.

Bazainae Antal, Bodnár Gyula, Cservinka Adolf, Farkas Ferencz, Fink Nándor, Friedmann Simon, Hoffmann Dávid, Magyar János, Pásztty József, Perlmann György, Saygó Gusztáv, Schneppe Leó, Sommer Károly, Stomovszky Nándor, Wagner Ferencz, Weisz Károly, Wenzel József.

A magy. kir. tudomány-egyetemnek jutalomtétellei

az 1873/4-ki tanévre.

I. A hittudományi karéi.

1.

Fiat interpretaatio locorum s. Scripturae Gen. 49, 8—10; Haggae. 2, 1—9; item Dan. 9, 24—27, probeturque in iisdem revera tempus adventus Messiae praedici.

Jutalma a Pasquich-alapból 100 frt.

2.

Explicetur consvetaque methodo dogmatica probetur doctrina de Ecclesia sola salvifica, fiatque applicatio ad Ecclesiam catholicam.

Jutalma a Pasquich-alapból 100 frt.

3.

Adornetur dissertatio historica de duabus epistolis Honorii I ad Sergium constantinop. episcopum datis, in quibus idem Pontifex haeresim monotheletarum docuisse accusatur, unaque demonstratur non obstante damnatione synodi oecumenicae VI ab Honorio ex cathedra nullum errorem contra fidem fuisse propositum.

Jutalma a Fogarassy-alapból 40 frt, s a Pasquich-alapból = 25 frt.

II. A jog- és államtudományi karéi.

4.

Adassanak elő összehasonlító ismeretében az európai államokban levő államrendészeti közegek (hatóságok) és intézmények. Ez, tekintve a kérdés fontosságát és irodalmi jelentőségét most harmadszor tűzetik ki.

Jutalma 150 frt. a Pasquich-alapból.

5.

Fejtsék ki a dolog physical hiányaiért és az elperlésért (evictio) való szavatosság lénye, és szabályozása, valamint a kettő közötti különbség úgy a hazai, mint a nevezetesebb európai magánjogok szempontjából.

Jutalma 150 frt. a Pasquich-alapból.

6.

Adassék elő a bírósági rendszer fejlődése hazánkban és az, hogy melyik (az egyes, vagy társas bírósági) rendszer lenne czélszerűbb tekintettel a szóbeliség és közvetlenségre.

Jutalma 75 frt. a Pasquich-alapból.

7.

Adassék elő a magán tulajdon jogbölcseleti elmélete, és fejtsessenek ki azon elvek, melyek szerint a magán tulajdon a társadalmi érdekeknek megfelelőleg szervezendő.

Jutalma 75 frt. a Pasquich-alapból.

III. Az orvostudományi karéi.

8. *A kórodai előkészítő sebészetből.*

A test főütereinek sebészeti felkeresése és kikészítésére szolgáló eljárásoknak leírása, önálló munkálatok alapján.

Jutalma a Pasquich-alapból 50 frt.

9. *A gyógyszerisméből.*

Az indiai chinakérgék szövettana és gyógyértéke összehasonlítva a délamerikai chinakérgekkel, önálló vizsgálatok alapján.

Jutalma a Pasquich-alapból 50 frt.

10. *A gyermekgyógyászatból.*

Irassék le a gyermekek idült bélhurutja, tekintettel az okbeli mozzanatokra a kórboncz-tani változásokra, a kórlefolyásra és gyógykezelésre, kórodai észlelések és vizsgálatok alapján.

Jutalma a Pasquich alapból 50 frt.

11. *Az élettanból.*

A szagszerv szövettani alkata és működése, önálló kutatások alapján.

Jutalma a Pasquich-alapból 50 frt.

12. *A kórszövettanból.*

A septihaemiánál előforduló szövetbeli változásokról, önálló buvárlatok alapján.

Jutalma az Arányi alapból 60 frt.

13. *A szülészetből.*

Az elvetelés és koraszülés közelebbi okairól, következményeiről és prophylaxisáról, kórodai észlelések alapján.

Jutalma a Diescher János orvoskari r. tanár által felajánlott 50. frt.

IV. A bölcsészettudományi karai.

14. *A bölcsészetből.*

Adassanak elő, a philosophia történetéből vett adatokkal világosíttassanak föl, és bíráltassanak meg azon alapnézetek, melyek az emberi szellem tehetségeire vonatkoznak.

Játalma a Pasquich-alapból 50 frt.

15. *A nevelészetből.*

Deríttessék ki röviden: micsoda különbség vagyon az ó kori China, India, Perzsia, Egyptom és Görögország neveléseszméi közt.

Jutalma a Pasquich-alapból 50 frt.

16. *A magyar történelemből.*

Adassék elő, adatokkal hitelesen támogatva a magyar köznemesség szereplése és befolyása az állam ügyeiben I. Mátyás király halálától János király megválasztatásáig.

Jutalma a Schwartner-alapból 180 frt.

17. *Ugyanabból.*

Álkottassanak Magyarország újkori történelméből (1790—1849) az elme és kedély képzésére alkalmas tanulságok.

Bocsáttassanak előre mindenik külön tanulságra vonatkozva az egyes esetek, melyekből behozás útján az általános szabály, a tanulság, képeztetett, és ily módon alakittassék legalább 20 tanulság.

Jutalma a Pasquich-alapból 50 frt.

18. *A vegytanból.*

Határozottassék meg a térfogati elemzés módszerei szerint, mely sulyviszonyban hatnak az iblany (jód) és kaliumhydroxid egymásra, és miféle vegyületek keletkeznek e behatásnál közönséges és magasabb hőmérséknél.

Jutalma a Pasquich-alapból 50 frt.

(Másodsor).

19. *A latin philológiából.*

Conferantur e primis sex libris Iliadís et Aeneidos optima et illustrissima, ita, ut naturae illorum habitus et vis decori maxime perspi-ciatur.

Jutalma a Pasquich-alapból 50 frt.

Pályázati szabályok.

1. A 16. sz. alatti jutalomtétel kivételével, melyért bárki versenyezhet, többiekre csak pesti tud. egyetemi hallgatók pályázhatnak.

2. Az 1. 2. 3. szám alatti jutalom-tételért pályázhatnak latin, vagy magyar, a 16. sz. alattira latin vagy magyar, vagy német vagy franczia, a többiekre egyedül magyar nyelven.

3. Valamennyi pályairatok beadásának határnapja 1874. márt. 31-ke. A jutalmak 1874. június 25-én mint a kir. tud. egyetem ujjaalakításának évfordulati napján adatnak ki az egyetem ünnepélyes közülésében. Beadott pályaművek a pályázat elintézése előtt vissza nem adatnak.

4. Pályairatok negyedrében tisztán (a 16. sz. alatti jutalomra készülők idegen kézzel is) írva, lapszámozva, kötve legyenek.

5. A szerző nevét és állását, illetőleg egyetemi tanszakát tartalmazó pecsétetes levelén ugyanazon jelige, álljon, mely a pályamű homlokán olvasható. Alnemű pályaművek nem díjaztatnak.

6. A jutalom a viszonylag legjobb munkának, csak azon esetben adatik ki, ha az magában véve is díjra méltónak találtatik. Egyszerű fordítások vagy plágiumok a pályázásból kizárva,

7. Réndszerint pályadíjat csak egyes dolgozó nyerhet el, a mennyiben azonban a pályakérdést kitűző kar többek közműködését is helyén levőnek találna, a díj ezeknek is kiadatik.

8. Pályairatok a szerzőé maradnak, azok kéziratai az illető kar levéltárában eltéttetnek.

TARTALOM.

	Lap.
Naptár	5
A m. k. tud. egyetem történetének vázlata	17
A tanulmányi és fegyelmi rend sarkala-	
tosb pontjai	19
A morál viszonya a vallásokhoz. Dr. Ha-	
tala P. egyet. rector urtól	35
Egyetemi tanács	62
Tudománykarok	63
I. Hittudományi kar	63
II. Jog- és államtudományi kar	63
III. Orvos-sebészeti kar	65
IV. Bölcsészeti kar	67
Az egyetemmel kapcsolatban levő bizotts.	71
Egyetemi egyletek I — VII.	74
Az egyetemi hallgatók névsora	78
Egyetemi jutalomtételek 187 $\frac{3}{4}$ évre	103
Pályázati szabályok	107
Napló.	

